

EKNIZKY.SK

ALŽBETA
BÁTHORYČKA

Jonáš Záborský

ALŽBETA
BÁTHORYČKA

JONÁŠ ZÁBORSKÝ

eknizky.sk

Alžbeta Báhoryčka by Jonáš Záborský is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Osoby	1
Prvé dejstvo	3
Druhé dejstvo	41
Tretie dejstvo	77

Osoby

ALŽBETA BÁTHORYČKA, grófka z Čachtíc

KATARÍNA, jej dcéra

FICKO, grófkín dôverný sluha

DORA a ILONA, staré baby, slúžky u Alžbety

MÁRIA, mladá panna, chyžná na zámku

PARASKA, urastený mladý chudobný zeman

KEČEGY, nafúkaný grófsky fičúr

AMBRÓZIUS, kňaz v Čachticiach (ale aj ako symbol J. Záborského)

VALKO, sedliak — rebel

AGNESA, mladé dievča

JURAJ THURZO, palatín

ZÁVODSKÝ, palatínov tajomník

1. DRÁB (hajdúch)

2. DRÁB (hajdúch)

1. VOJAK z osobnej stráže palatína

2. VOJAK z osobnej stráže palatína

Hlasy za scénou

Dej z roku 1610 symbolizuje odpor a vzbury proti krutej tyranii; je to súčasne paralela nášho boja a zápasu proti všetkým neľudskostiam, krvilačnosti, zabíjaniu a vraždám od posledných storočí až po dnešok.

Prvé dejstvo

Na Čachtickom zámku — v komnate Alžbety Bábthoryčky.

Výstup 1.

DORA (v rukách drží menšiu nádobu, v ktorej má bylinný odvar, mieša ho):

Čože tebe, Marka. Ty si mladá.
Orosíš sa v tráve, a si pekná.
Ale naša grófká má už roky,
no a roky musia mať svoj rozum.

MÁRIA:

A či azda vy rozumom pre ňu?

ILONA:

No, tak troška. Pomáhame kde-tu.
Taký odvar, ako dnes tu máme,
vieš, čo hodín, ba dní práce stojí?

MÁRIA:

Veru neviem.

DORA:

Grófká by nás mohla
vyznamenať za robotu toľkú.

MÁRIA:

Istotne vás odmení, ak odvar
pomáha jej.

ILONA:

Že či pomáha jej?
Jaj, dušička, však to zázrak robí.

4 Alžbeta Báthoryčka

Kde ti bola včera vráska ešte,
tam dnes koža vyrovnaná, čistá —
či si azda málo všímaš panej?

DORA:

Ja v jej rokoch už som nemyslela
na to, či mi vlasy šedivejú,
ani na to, či som v bokoch plnšia.
No a na to — veď vieš — panebože —
pre nás také veci nestvorili.
Robíš, robíš, deti rodiš na svet,
a tak strácaš zuby... aha — jeden —

ILONA (ľútosťivo):

Ha — jaj...

DORA:

No a tak už — ak nie sebe —
aspoň grófke pomôcť treba —

ILONA (opäť vzdychne):

Ha -jaj...

DORA:

A čo toľko jajkáš, stvora božia?

ILONA:

Čože by som. To mi iba srdce
prudšie bije. Ústami sa hlási.
I ja som už postrácala všetko,
ešte i dve dcéry takto rokom...

MÁRIA:

A čo sa im stalo?

DORA (zaskočí reč Ilone):

Ale, každý
deň chceš len to isté krútiť?! Načo?

Výstup 2.

ALŽBETA (vojde málo upravená).

MÁRIA (hneď k nej beží a podáva jej zrkadlo s rukoväťou).

DORA (po úklone):
Pani grófka, priniesli sme —

ALŽBETA:
Počkaj!
(Hľadá do zrkadla.)
Mara, vlasy lepšie upraviť mi!

MÁRIA:
Prosím.
(Keď si Alžbeta sadne, začne jej upravovať vlasy.)

ALŽBETA:
Ani čipka nie je dobre.
Napraviť ju. — No, čo máte vy dve?

DORA:
Po tri noci horou blúdili sme,
cez tri krížne cesty prechádzali,
do troch studní krčah ponárali,
sedem bylín zázračných sme našli —

ALŽBETA:
Netrep, Dora, toľko. Na účinok
zvedavá som. Ukáž!

DORA:

6 Alžbeta Báthoryčka

Zaručený.

ALŽBETA:

Možno vrátiť babie leto jari?

ILONA:

Možno, možno, kým nepríde zima.

ALŽBETA:

Koľkože ti?

ILONA:

Vyššie päťdesiat už
bude.

ALŽBETA:

A ty, Dora? Koľko ty máš?

DORA:

Možno menej, možno viacej. Ktovie.
Nestaral sa o roky mi otec,
a mať skoro stratila som. Ale —
môj najmladší pred rokom sa ženíl.

ALŽBETA:

Staré baby z vás už.

ILONA:

Tak, tak, veru.

ALŽBETA:

A mne koľko, Dora?

DORA (bojazlivo):

Skade by som —

ALŽBETA:

Veď si u mňa už dosť rokov, či nie?

DORA:

Slúžim, slúžim, ale roky neviem.

ALŽBETA:

Ilona, ty povedz!

ILONA:

Neuhádnem.

Pani grófká taká bystrá stále,
taká vrtká, omladnutá vdova,
že by som jej na tridsiatku dala.

Ale, prosím, nech sa nenahnevá...

ALŽBETA:

Na tridsiatku? Tol'ko asi, Mara?

MÁRIA:

Mne je ešte ťažšie hádať, pani,
lebo som tu iba druhý mesiac.

ALŽBETA:

Načo hádať? Povedz, akou zdám sa.

MÁRIA:

Iste mladšou ako podľa rokov.

ALŽBETA:

Tak! — A roky nepovieš mi?! Faloš!

(Hľadí do zrkadla.)

Upravila si ma ako kofu.

Ničomu ťa nemožno naučiť.

Potom, pravda, komu sa mám páčiť?!

Oh, ty satanáša dievka sprostá!

8 Alžbeta Báthoryčka

MÁRIA:

Prosím vás o prepustenie, grófka.

ALŽBETA:

Nie tak ľahko z Čachtíc ako do nich!

Olúpem ti všetko mäso z kostí,

vytrhám ti uši tvoje oslie!

(Tahá ju za uši.)

MÁRIA (vymaní sa jej z rúk a utečie).

DORA (pribehne s Ilonou k Alžbete):

My vás upravíme, osvietená,

milostivá naša pani grófka.

ALŽBETA:

Preč, opice, ježibaby staré —

(Dora a Ilona utekajú preč. Alžbeta v hneve

hádže za nimi zrkadlo.)

ALŽBETA (nervózne zvoní a rozhadzuje veci).

Výstup 3.

FICKO:

Zvonili ste, pani grófka, na mňa?

ALŽBETA:

Povedz, Ficko, ozaj som už stará?

FICKO:

Vy a stará? Odkiaľ také reči?

ALŽBETA:

Páčim sa ti?

FICKO (ako pomätený od toľkého vyznamenania):
Vy — mne? Vy? Oj —

ALŽBETA:
Povedz!

FICKO:
Všetky drahokamy lacnejšie sú
ako jeden úsmev od vás pre mňa.
Či mne páčite sa? — Aké slovo,
aké slovo vyňať z úst mám, pani —

ALŽBETA:
Si ty ale somár! — Pýtam sa ťa,
či sa ti v tom vystrojení páčim.
Ty to posúď, lebo dnes tu príde
vzácnny hosť mi. A tá chyžná Mara
raz poriadne ustrojiť ma nevie.

FICKO (začína chápať stav vecí):
Pravda. I tá čipka nezvlnená
do záhybov tak, ako sa patrí.

ALŽBETA (strhne si čipku a odhodí ju):
Lepšie takto?

FICKO:
Lepšie, pani grófka —

ALŽBETA:
Netreba mi teda takú chyžnú.

FICKO:
Pravda, že vám taká nepotrebná.

10 Alžbeta Báthoryčka

ALŽBETA:

A čo myslíš, Ficko, je dosť pekná?

FICKO:

Mara?

ALŽBETA:

Mara! Už si na ňu hľadel?

FICKO:

K pani grófke, kdeže sa tá môže —

ALŽBETA:

Netreba ju porovnávať so mnou.

Ona sama, sama či je pekná,

či vie vábiť mužov.

FICKO:

No, keď takto,

aj dosť pekná zdá sa.

ALŽBETA:

Chcel by si ju?

FICKO:

Už má, pani grófka. Vydať chce sa.

ALŽBETA:

Vydať? To je dobre. Nuž ju vydám.

Do tvojich rúk, Ficko!

FICKO:

Ja vám slúžim,

od vás ani na krok nevzdialim sa.

ALŽBETA:

Popleta si. Choď — a prived' mi ju.
Nerada ja odvar z bylín. Darmo,
najlepšie sa osvedčil mi kúpeľ —

FICKO:

Takú službu vždy rád vykonávam.
(Odíde.)

ALŽBETA:

Z tých jej túžob na slasť z lásky padne.
Aká čudná príroda je k rokom:
mladé, neskúsené, cnostné panny
obrazy si vytvárajú z lásky.
Oheň prvej mladosti sa vznieti
slepo, a tak horí ako fakľa,
kým podstaty nepoznajú jadro.
U nás láska postupnosť má k cieľu.
Mladosť žije z citu. Nám však na cit
súdnosť kvapká. Tú využiť vieme.

Výstup 4.

MÁRIA (pokorne vstúpi):
Pani grófká volala ma?

ALŽBETA (ani na ňu nepozrie):
Asi.

MÁRIA:
Rozkázete?

ALŽBETA:

Pod' sem. — Bližšie. — Ku mne.

MÁRIA (postaví sa k nej a ide kľaknúť).

12 Alžbeta Báthoryčka

ALŽBETA (zodvihne ju rukou pod bradou, prísne jej hľadí do očí):
Chcem ti na tvár vidieť. Čo sa chveješ?
Počula som, že sa vydať chystáš.
No, čo mlčíš? Nemáš azda jazyk?
Alebo ti podrezať ho treba?
Ó, to ja ti veľmi vďačne spravím.
(Úlisne.)
Nechceš umrieť, Mara?

MÁRIA:

Ja? — A prečo?

ALŽBETA:

Teda príčinu chceš vedieť? Taká:
mladá si a pekná.

MÁRIA:

Tým skôr teda
život, a nie smrť mi patrí, pani.

ALŽBETA:

Láske patrí mladosť, každá krása.

MÁRIA:

A či v smrti láska moja?

ALŽBETA:

Čoby,
dieťa milé. Umrieť treba telom,
aby láska večnosť nestratila.

MÁRIA:

Zľutovanie, osvietená pani.
Veď mi život ešte len sa začal,
veď ma mladosť len čo našla práve,
veď mi krása len čo tŕnie šípke —

ALŽBETA:

Práve preto, že si lupeň. Vôňa.
Že si ešte krvou srdca čistá.
Najkrajší to údel na tom svete,
ak sa môžeš obetovať za mňa.

MÁRIA:

Za vás, osvietená pani? Ako?

ALŽBETA:

Tvoja mladosť, krása tvoja na mňa.
Z poddanstva ťa povýši až k panej,
čo ti vládne dľa zákona zeme.

MÁRIA:

Ja mám umrieť, aby vy ste žili?

ALŽBETA:

A či Kristus neumrel tiež za nás?
Svoj dal život v mladosti a sile,
aby si nás pre večnosť tým kúpil.
A či zasa koľké mladé devy
mužov, sveta, lásky nezrieknu sa
pre Krista, čo v kláštoroch ich nájde?
Tak aj ty sa svojej panej vzdávaš.
Dobrovoľne, z lásky, čisto.

MÁRIA:

Nikdy!

Nie, ó nikdy dobrovoľne pre vás,
nikdy z lásky, pani osvietená,
nikdy čisto, lebo preklínam vás...!

ALŽBETA:

Nuž ty takto na láskavosť moju?

14 Alžbeta Báthoryčka

Papuľa ti preklínaním páchne?
(Strhne ju za vlasy k svojim nohám.)
Dám ja tebe protivit' sa grófkke.

MÁRIA:

Nevinná som, pani.

ALŽBETA:

Tú mi treba.

Nevinnosti čistej kvapky krvi
obmyjú mi telo roztúžené.

MÁRIA (vytrhne sa jej, vzoprie):

Ak vy človek, i ja z človeka som.

Ak vy žena, ženou tiež som, pani.

Či ste azda vy mi život dali?

Nie! A teda: právom akým chcete
pripraviť ma o život, čo nie váš?

ALŽBETA (udrie ju po tvári a opäť strhne na zem):

Iba takto musím s tebou vravieť,
lebo — vidím — dobré slovo nectíš.

Na takéto iba korbáč múdry!

(Volá.)

Hej, Ilona, Dora, ku mne!

Výstup 5.

ILONA:

Tu sme.

DORA (priletí za ňou).

ALŽBETA:

Zverujem vám pobehlicu Maru.

Hneď a zaraz do pivnice dať ju,

a tak práve ako s predošlými...

DORA:

I znamenie vypáliť jej máme?

ALŽBETA:

Nečula si, Dora sprostá? — Hajde!

DORA (s Ilonou pochytia Máriu a násilím ju vlečú z izby).

MÁRIA (sa bráni):

Nie, nie! Ved' ste za chyžnú ma zvali!

DORA:

Neprotiv sa, bude ešte horšie.

ILONA:

Vždy viac trpí, kto sa veľa bráni.

ALŽBETA:

Pošlite mi Ficka.

ILONA:

Prosím.

DORA:

Pošlem.

(Odišli, ale do izby ešte doliehajú vzlyky brániacej sa Márie.)

ALŽBETA:

Ach, čo sa len treba namordovať
so sprostými, čo ich ako myší.
Desať pošleš pánubohu k sláve,
a ono ich dvakrát desať vzíde.
A čím horšie tresty navymýšľam,

16 Alžbeta Báthoryčka

tým viacej mi Dora s Fickom na hrad
nové mladé pekné devy vodí.
Pekné? — Aba! Medzi poddanými
krása nemá význam bez obety!
To, čo pekné, je len z našej krvi.
Ale že sa roky ozývajú,
musíme im brány vrások zaprieť.
Jeden život, čo tu žijem, treba
omladzovať ustavične k láske.
Príroda vždy dobrodajná takým,
čo z nej vedia múdro vydolovať
tajomstvá, čo skryté medzi nami.

Výstup 6.

FICKO:

Volali ste, osvietená pani?

ALŽBETA:

Aj tak meškáš. Už si mal byť dole.
O chvíľu sa do pivnice vydám,
nech sú kliešte samý oheň, páľa.
Aj ihlice na podnechtie priprav,
ak by azda príliš bránila sa.

FICKO:

Všetko bude, ako rozkážete.
Vám sa brániť? Oj, či také ste už
v rukách svojich podkosili šmahom?

ALŽBETA:

Choď už!

FICKO:

Ako vietor zletím, grófka.
(Šúcha si ruky na odchode, úlisne).

Opäť jedna krásavica príde
do mojich rúk ako jahňa biele...

ALŽBETA:

I keď v plači, ale pyšná bola.
Pyšná na cnosť, ktorú musím zlomiť.
Koľko ešte kvetov mocnej vône
okolo mňa, čo som neutrhla...
Žena k žene ako k líške líška,
čo vo chvíli na zmiju sa zmení!

Výstup 7.

KATARÍNA:

Kto to, matka, čo po chodbe kvíľil
z tvojej idúc izby pod dozorom?

ALŽBETA (ju hladká):

Čo ťa po nej, milá moja dcérka?!

KATARÍNA:

Ťažko znášať toľké vzlyky, čo sa
od stien derú cez dvere až k srdcu.
Musím už raz otvorene, matka,
vraviť s tebou. — Tajomstvo ti poznám...!

ALŽBETA:

Aké, dcéra?

KATARÍNA:

Vysloviť až desno.
V krvi dievčat zabitých sa kúpeš.

ALŽBETA (poodsotí Katarínu, sadne si):

Robím, čo chcem a čo potrebujem.

KATARÍNA (podíde k nej):
Zjav mi, matka, čo ťa viedlo k tomu,
v ľudskej krvi omladnutie hľadať?

ALŽBETA (mäkko, tajomne):
Lekárov to učenie je dávne:
na vlastnom už skúsila som tele,
keď som chyžnú vyťala po tvári:
na líce mi prsklo trošku krvi,
a tam hneď aj biela škvrna vznikla.

KATARÍNA (kľaká pred ňou):
Pri tom všetkom vädneš zo dňa na deň.
I keby ti hnusný kúpeľ tvoj snád'
mohol sviežosť navrátiť panenskú,
tou by si ju nemala kupovať
cenou, matka. Lebo hriech to veľký.

ALŽBETA:
O hriech a cnosť starajú sa blázni.

KATARÍNA:
Hrôza! Teda nič necíti tvoje
svedomie pri takých neľudskostiach?
(Vstala.)

ALŽBETA:
Hja! Svedomie cíti podľa toho,
ako súdi rozum. A ten velí:
v prírode kto z koho! Hľad' na zvery.
Mocnejší žerie a driape slabšieho.
Abo ryby. Väčšie hlcú menšie.
My sme taká zver a ryby veľké
v spoločnosti, ktorú ovládame.

KATARÍNA:

Ty teda už nemáš viery v sebe?!

ALŽBETA:

Dávno som už vypustila z hlavy
všetky márne farárske strašidlá.
Prvé zviera na zemi je človek.
A bohovia sme my povýšenci.
Toto, hľa, je celá viera moja.

KATARÍNA:

Chceš i vo mne podvrátiť to všetko,
čo výchovou upevnené bolo?

ALŽBETA:

Nehovorím s tebou bez úmyslu
otvorene, ako sama cítim.
Chcem, aby si povýšená bola
nad predsudky a rozumom vládla,
ako si už rodom povýšená.
Blud objíma a mámenia množstvo;
ty sa pravdy pridržiuj.

KATARÍNA:

Ó, matka!
Keby múdrosť tvoja zobecnela,
svet by na púšť obrátil sa; ľudia
na divoké dravce, ako ty chceš.

ALŽBETA:

Nestaraj sa o to, decko moje.
Na svete vždy málo bude múdrych.
Množstvo drží pevne samo seba
v putách viery. Odňať si ich nedá.
Všetko mu vziať môžeš, nie však vieru.

KATARÍNA:

20 Alžbeta Báthoryčka

Zneuznávaš povahu človeka.
Človek nielen rozumom je živý.
Dané sú nám taktiež sväté city,
ktoré zapriete je neľudskosť planá.

ALŽBETA:

A šetriť ich — to je vlastnosť slabých,
a nad takú povýšiť sa musíš.

KATARÍNA (rozhodne, odmerane):

Dost, ak nechceš, by som povýšila
nad úctu sa detinskú, ó, matka!
Reči tvoje desia o nič menej
ako skutky. Utvorila si si
presvedčenie primerané činom.
Stačia tvoje zásady omámiť,
ale nie už aj ospravedlniť.
Boj sa aspoň sveta, keď nie Boha.
Zlý to vezme koniec. Svet už repce.
Hovorí sa o mnohých obetiach.
Do rozbitia chodí džbán po vodu.

ALŽBETA (prudko skočí ku Kataríne, chytí ju za vlasy):

Nebojím sa Boha, ani sveta.
Ale ty sa môžeš mojej ruky,
ak ti ústa neprestanú trepať
reči, čo už nemožno mi nečuť.

KATARÍNA (postaví sa ako solný stĺp):

Len ma udri. Bi a trýzni, zabi!
Ale pravdu povedať ti musím.
Ako matka zrodila si dcéru —
ale dcéra poprie takú matku,
ktorá devy ako štence gniavi,
len aby z nich mladosť mohla žmýkať.

ALŽBETA (chce ju udrieť, no stiahne ruku):
Odíď, odíď čím skôr z tejto izby — —

KATARÍNA (pomaly, hrdo odchádza).

ALŽBETA:

Také, hľa, sú deti! Len čo začnú
mlieko z prs piť, už chcú, aby rodič
všetkých pôžitkov sa zriekol pre ne.
Ja nestrším žiadne obmedzenie!

Výstup 8.

FICKO:

Pani grófka, hlásim, že nám drábi
doviedli sem práve tých sedliakov,
čo príkazy vaše neposlúchli.
Na nádvorí taký krik však robia,
že som ani nestihol tú prácu,
čo v pivnici mám okolo dievky.

ALŽBETA:

Sedliakov hneď do temnice nahnať.

FICKO:

Urobím.

ALŽBETA:

A okovy na nich.
Každodenný údel ich: funt chleba,
holba vody a dvadsaťpäť palíc.
Príkaz tento zvestuj zámockému.
Potom vystúp na baštu a pozri,
či sa k zámku neblíži voz dáky.

FICKO:

22 Alžbeta Báthoryčka

Vchádza práve.

ALŽBETA:

Vypriahnite kone
a statočne ich zaopatrite.

FICKO:

Všetko podľa rozkazu sa stane.
(Odíde.)

ALŽBETA (upravuje sa v zrkadle):

Predsa slovo dodržal Kečegy.
Oh, tie lušty zle ma vystrojili,
a pre ženy oblek — vec to hlavná.
Škoda však, že prichádza tak skoro,
lebo tým sa oddiali smrť Mary.
O hodinku, o dve keby prišiel,
práve by som po kúpeli bola.
Celé telo navoňané čerstvo
dýchalo by mladou krvou zo mňa.
A takému ohňu neodolá
ani pán Kečegy priberčivý.
Nič však zato. Privítam ho, uctím,
potom pošlem na hodinku zdriemnuť —
že to ako po tej ceste treba,
a ja zatiaľ sa vykúpem dobre.
(Klopanie.)
(Alžbeta beží k dverám.)
Predsa je tu! — čakala som —
(Zarazí sa.)

Výstup 9.

PARASKA (vstúpi).

ALŽBETA:

Kto ste?

PARASKA:

Zeman Paraska som, pani grófka.

ALŽBETA:

Akým právom nevolaný vchádzaš?

PARASKA:

Ba práve, že právo ma tu volá.

ALŽBETA (sadne).

Vyjav teda, čakám.

PARASKA:

Pani grófka,

dve bytosti priviedli ma pred vás.

Prvou: sestra moja drahá. Kde je?

ALŽBETA:

O tej predsa poslala som správu.

Umrela. Nuž nemusel si chodiť,

veď aj šaty doniesla vám Dora.

PARASKA:

Bratské srdce toto nepoteší.

Žiadam poznať neočakávanej

smrti okolnosti. Bolo dievča

zdravé, mladé. Na čo umrela tu?

ALŽBETA:

Na chorobu, ktorá stačí k smrti.

PARASKA:

Také reči, grófka, nepomýlia

ani mňa, no ani našich ľudí.

24 Alžbeta Báthoryčka

O čachtickom zámku idú chýry
úžasné. Chcem sestru svoju vidieť.
Musí sa hneď vyhrabať a obzrieť.

ALŽBETA:

Rozkazuj ty na svojej kúrii.
Na čachtickom zámku ja som pani.
Ber sa teraz!

PARASKA:

Pôjdem, pani grófká,
hľadať zákon u vrchnosti zeme.

ALŽBETA:

Chcela by som vidieť toho, čo by
prehľadávať prišiel na môj zámok.
Ber sa, lebo drábmí vybiť dám ťa.

PARASKA:

Ešte jednu bytosť hľadám u vás.
Máriu, čo násilím ste vzali
do učenia v zámku.

ALŽBETA:

Tiež ti sestrou?

PARASKA:

Kým tá prvá po krvi mi drahá,
Mária mi podľa srdca patrí.
Viete dobre, že sme zasnúbení.
Aj to viete, prečo sirotou je:
veď ste otca umučili jej dali,
že bol sedliak ako málo iných,
čo sa nebál ani ťažkej práce,
ale ani vašej grófskej pýchy.
A či teraz náhradou jej má byť

služba u vás? Akáže jej služba,
keď ste ju tu Dorou dovliecť dali
a pod zámku uzavretú máte,
že sa ani vídať nemôžeme?!
Druhý deň však, čo som nestretol ju,
a to pre mňa znamením je čiernym.

ALŽBETA (sladko):

Ale, ale, taký mladý zeman
a krásavec, akých u nás málo,
a ten iba také gusto mal by?
V očiach tvojich víno kypí, šumí,
mladé víno.

PARASKA:

Viem to, pani grófka,
preto hľadám vyvolenú svoju.

ALŽBETA:

Načo tebe hľadať? Pohneš rukou — —

PARASKA:

Ó, ved' —

ALŽBETA:

Azda ti v tom niekto bráni?

PARASKA:

Že či bráni? — Pani grófka, len vy!

ALŽBETA (pristupuje k nemu):

Ja ti bránim? Ach, ako sa mylíš.
Pozri na mňa, na tie oči moje —
či nevidíš, že aj núkať vedia?

PARASKA:

26 Alžbeta Báthoryčka

To, čo vaše oči núkajú mi,
beľmo smrti kryje.

ALŽBETA (pohráva si s výstrihom na šatách):

Moje oči
vedia cenu ohňa, akým ty si.
Nemám srdce. Ty buď srdcom telu
môjmu, a ja nahradím ti všetko.

PARASKA:

Nie som z tých, čo majú telo za šat.

ALŽBETA:

Som ti pani. Vieš, čo môžem, ak chcem.
Ale teraz nemôžem chcieť, iba —

PARASKA (kľakne pred ňou):

Obaja to isté chceme, pani:
lásku! No kým ja ju kolenačky
hľadáam, celý nesvoj v bóli, strachu,
zatiaľ vy ju chladnou rukou, pästou
a či nožom zabíjate! Pre vás
láska je len telo. Telo s telom.
Pre mňa je však dušou v krehkom tele.
Prosím, ako prosiť môže človek,
vydajte mi to, čo nemá cenu
v tomto zámku pre vás: moju lásku.

ALŽBETA:

Tvoja láska ozaj bezcenná mi.
Ale dievča, čo sa učí v zámku,
nevydám ti, lebo potrebné je
pre mňa viac než pre blud lásky tvojej.
A tým skôr, že nevieš, čo sa patrí!

PARASKA:

A či som vás urazil snád', grófká?
Veď či žiadam iné ako svoje?

ALŽBETA:

Omylom ťa poslali až ku mne,
a ten omyl ťažko odpykajú.
Vieš ty predsa, kto je Báthoryčka.

PARASKA:

Oj, viem, viem to. A bol by som radšej,
keby ste len snom, čo prejde, boli.
Ale vy ste naplnením hriechu.

ALŽBETA:

To som rada. Ale malá chyba:
hriech je slovo prázdne, duté pre mňa.
Naplnením rozkoše chcem vždy byť.

PARASKA:

A pre rozkoš nepoznáte ľudskosť.

ALŽBETA:

A či rozkoš nie je vlastnosť ľudí?

PARASKA:

Slepá, chlipná, nezriadená rozkoš,
schopná klamať, len aby sa sýtiť
z iných mohla?

ALŽBETA:

Prestaň v horlivosti.

PARASKA:

Neprišiel som za vyznaním lásky
pre vás, pani grófká. Ale teraz
už mi jasno. Žiadam prepustenie

Márie, bo ináč až pred kráľa
postavím sa, aby vedel, kto ste.

ALŽBETA:

Ha-ha, hlúpy dosť by musel kráľ byť,
keby azda nevedel to, kto som.

Ale že ty mieniš o mne celkom
ináč, než som nazdala sa, to ma
viacej mrzí ako mienka kráľa.

Lebo kráľ je iba brucho — splasne.

Ty však muž, čo túžby moje drása —
môžeš teda vziať si, čo ti dávam...

PARASKA:

Len to žiadam od vás, čo nie vaše.

Na ostatné nájdete si svojich,
čo vám rodom i lakotou rovní.

ALŽBETA:

Zneužívaš trpezlivosť moju.

Vieš, že dávno mohla som ťa vyhnať,
ale čakám, kedy spamätáš sa.

PARASKA:

Keby ste sa vy tak spamätali
a poznali, čo ste napáchali,
trikrát toľký život, ako máte,
krátky bol by na úprimné slzy,
prelievané po nociach aj cez dni.

ALŽBETA:

Urážať si prišiel?

PARASKA:

Kto je čistý,
toho moje slovo neurazí.

ALŽBETA:

O mne, grófkke, ako o nečistej?
(Skočí k stolíku a chce zvoníť.)

PARASKA (zabráni jej v tom):
Netreba tu poplach robiť pre mňa.
Drábi teraz inú prácu majú.
Do temnice vašej aj tak prídem,
nebojte sa. Ale — nespútaný!

ALŽBETA (zlostne kričí):
Drábi! Drábi!

PARASKA (pustí ju a rýchlo odchádza):
Do videnia, grófkka!

ALŽBETA (v zúrivosti zvoní a kričí):
Hej, kde ste, kde? Kde sú stráže? — Ficko?!
Takto nestráženu nechajú ma!
Drábi!

Výstup 10.

1. DRÁB:

Rozkážete?

ALŽBETA (vytne mu po tvári):
Tu máš rozkaz!

1. DRÁB (práve vstúpi, no keď vidí, čo sa robí, zuteká.)

ALŽBETA:

30 Alžbeta Báthoryčka

Či ty nevieš, kde je tvoje miesto?

FICKO (vstúpi a za krk vedie 2. drába):

Čo sa robí, pani osvietená?

ALŽBETA:

Ak mi zaraz nechytíte toho,
čo pred chvíľou ufujazdil stade,
nosy, uši vytrhám vám z tváří!

FICKO:

Ale — ved' ste čakali ho, či nie?

ALŽBETA (udiera ho hánkami do čela):

Ty kotrba! — Až teraz ho čakám.

A už za ním, kým opustí zámok.

(Vyženie ich.)

Dnes ma samá nepríjemnosť stretá.

Miesto čakaného Kečegyho

vrúti sa ti paholok Paraska.

A vyhrážok plné ústa na mňa.

No, ved' si ho poobraciam ešte,

až v ňom budú mladé kosti prašťať.

Uvidíme, či sa nedá zväbiť...

Mrzí ma však, že už taká povest'

o mojom sa rozširuje zámku.

Lebo takto ťažšie bude z chalúp

i z kúrií nahovárať dievky.

Výstup 11.

FICKO (vstúpi a vlečie zmietajúceho sa a protestujúceho Kečegyho):

Za tým prvým drábi ešte sliedia,

ale ten tiež podozrivý zdá sa.

Do temnice rozkážete, grófká?

ALŽBETA (priskočí k Fickovi a oslobodí Kečegyho):

Do temnice — Ale teba, blázon!
Či ty nevieš, kto je pán Kečegy?

FICKO:

Ako vedieť, keď tu chodia toľkí
že ich ani zrník do ruženca.

ALŽBETA:

Ach, ty plantoš kýsi. Ešte breše.
A či som ťa preto postavila
na to miesto, aby si bol slepý?
Nestačí ti na tvár pozrieť, Ficko,
aby si hneď vedel, kto to? — Ber sa!

FICKO (na odchode):

Pustíš — bitka! Chytíš — zas len bitka!
Ťažko vyznať v móresoch sa panských!

KEČEGY (strasie sa, bozká ruku Alžbete):
Pekné privítanie —

ALŽBETA (pohladá ho):

Tak sa stáva
tým, čo dlho nedajú sa vidieť.
Potom ani čel'ad' nepozná ho.

KEČEGY:

Za koho ma vlastne považoval
ten pľuhavý Ficko? — Ved' ma striasal,
div som dušu nevy pustil. — A to
všetko z lásky k ušľachtilej grófke...

ALŽBETA (ponúkne ho miestom, ona k nemu):
Musíš prepáčiť mu. Omyl stal sa.

32 Alžbeta Báthoryčka

Chytiť mali zemana Parasku,
čo pred chvíľou žobroniť bol u mňa
o sestru i snúbenicu svoju.
Ušiel mi však skôr, než som ho mohla —
(Spamätá sa, zmení tón.)
V tejto chvíli —

KEČEGY:
Áno, v tejto chvíli
poklonu som zložiť prišiel grófkke.

ALŽBETA:
A som toho hodná?

KEČEGY:
Kol'ká skromnosť
v toľkej kráse...

ALŽBETA:
S rokmi páchnu vnady.
A bez vnád aj láska skoro chladne.

KEČEGY:
Pravda, tak to ide na tom svete.
Ale s grófkou výnimka sa stala.
Tu príroda akoby sa bála
porušiť tak zvrchované dielo
spanilosti, pôvabu a krásy.

ALŽBETA:
Lichotenie pri nás nebezpečné.
My za pravdu prijímame všetko,
čo je milo počuť uším ženským.
Slabosti tej poddaná som i ja
natol'ko, že za poklonu takú
odmením ťa znakom svojej priazne.

(Podhodí mu mešec s peniazmi.)

KEČEGY:

Z tak pôvabnej rúčky všetko vzácne.

(Bozkáva jej ruku.)

ALŽBETA:

Maličkosť. Sto kremnických. Pobudneš
ale teraz aspoň mesiac u nás.

KEČEGY:

Ó, len či sa tak vznešenej dáme
za čas toľký nestanem aj nudným.

ALŽBETA:

S tebou chodí veselosť a rozkoš.
Kdekoľvek ty, tam ožíva všetko.

KEČEGY:

Pokiaľ so mnou osvietená grófka.

ALŽBETA:

Vtip tvoj hravý rozihrá každého.
Ty spojuješ preľúbennú smelosť
s ušľachtilou, jemnou zdvorilosťou.
Pravý majster v spoločenských cnostiach.

KEČEGY:

Iba učeň pri vznešenej grófke,
ktorá sama zvrchované pri tom
majstrovstvo má, za ktoré mňa chváli.

ALŽBETA:

Ak sa teda mojím žiakom cítiš,
povinná som svedectvo ti vydať,
že si už aj učiteľku svoju

34 Alžbeta Báthoryčka

prevýšil.
(Bozk na čelo.)

KEČEGY:
Ó, milostivé nebo —

ALŽBETA:
Nebo? Videl si ho?

KEČEGY:
Iba cítim,
ako v srdci vládne. Nebo lásky.

ALŽBETA:
To sú iba slová. Nebo musí
zo skutkov a z činov lásku stavať.
Ja som nebo. Moje telo súce
v každej chvíli plameň slnka vyslať.
Ale chvíle príliš rýchlo miznú,
nečakajme na večerné hviezdy.
(Otvorí bočnú stenu a tam už pripravené poháre s vínom.)
Vino z mojich viníc. Pod' sa napiť.

KEČEGY (dvíha pohár):
Na krv z toho vína!

ALŽBETA:
Na krv! Na krv!
Ka krv krásy a na mladosť tvoju.

KEČEGY:
Vino v krvi — to grófkina krása.

ALŽBETA:
Máš rád staré víno?

KEČEGY:

Čím je staršie —
tým silnejšie. Viacej ohňa je v ňom.

ALŽBETA:

Krv a oheň. — Aká veľká vášeň.
Pi! a — miluj!
(Strhne ho k sebe.)

KEČEGY (nad jej ústami):

Na tých ústach vína
slasť i plameň.

ALŽBETA:

Slasť pi — plameň uhas...

KEČEGY:

Ty — — !
(V mocnom objatí.)

Výstup 12.

(Ficko, vstúpi nečakane, ticho, pokorne, no keď zazrie výjav, stárpne a obozretne cúva späť. Potom klope na dvere.)

KEČEGY:

Ó!

ALŽBETA:

Kto sa teraz opováži?!

FICKO (opäť klope).

ALŽBETA:

Kto tam?

FICKO:

Ficko.

ALŽBETA:

Čo chceš?

FICKO (vojde):

Nemáme ho.

Prepadol sa. Peklo si ho zhltno.

ALŽBETA:

Koho? — čo to táraš? — Aha — viem už.

Nemáte ho? Ber sa a kým zájde

slnko, chcem ho tu mať. Ináč — beda!

(Ficko chce odísť.)

Počkaj!

(Vezme Kečegyho pod ruku a odvádza ho druhým vchodom do ďalšej izby.)

Tam je chvíľa. — Mojou vinou.

Služobníctvo stále čosi hľadá.

Mala som ťa hneď do tejto zaviesť.

Prídem k tebe asi o hodinu,

po kúpeli. — Ty sa zatiaľ priprav...

(Zašla s ním.)

Výstup 13.

FICKO:

Aký to mám život? Aký život?

Veď ja pre ňu iba slepý sluha,

ako tieň sa plazím za jej svetlom.

(Počuť Alžbetin smiech.)

Ó, diablica! Ako tá vie vládnuť.

Mladých pánov do ložnice vodi,

tam ich svojím bielym telom šiali.

Mne však ako psovi: Tu ma počkaj!

Počkám, počkám. — Ale ten, čo s vami,

pozná ešte, v čom zas Ficko majstrom.

Výstup 14.

ALŽBETA (vojde s úsmevom na tvári):
Ech, ty hlupák. Vyrušovať — to vieš,
ale rozkaz panej nevyplníš.
A čo kúpeľ? — Pripravili ste mi?

FICKO:
Nestihol som, lebo toho chytám.

ALŽBETA:
Chytáš — a tu stojíš ako drevo.

FICKO:
Kázali ste: počkaj. A ja čakám.

ALŽBETA:
Ale i ja čakám, kedy prídeš
hlásiť, že máš Parasku! I kúpeľ
že už dávno pripravený pre mňa!

FICKO:
Rozumiem — a letím do pivnice,
kde ma istotne už Dora čaká.

ALŽBETA:
Chod! — No nezabudni na Parasku!
(Zostala sama. Díva sa do zrkadla, odkladá si ozdoby na stolík.)
Mladá pekná nevesta a panna
oháňať sa musí pred cititeľmi.
Ale keď sa tratí sviežosť líca,
chladnejšia je hneď aj úcta ku nám.
Mužskí sa nám poklonia a bočia
ako Jozef od nôh Putifárky.

Biely vlas mám.

(Vytrhne ho.)

Prvý, čo som našla

dnešného dňa. Odkiaľ sa len berie?

Veď sa cítim ako mladá žena,

čo druhý rok svadby oslávila.

Zachrániť si musím tela magnet

prípravkami, čo sa osvedčili:

čosi z bylín, čosi z krvi panien —

z tej ružovej rosy, preciedzanej

do žíl mojich.

(Vezme nôž.)

Pod', ty nástroj vzácny,

taký drahý tým, čo tebou vládnu.

Iba výkrik — vzlyk — a zastonanie.

Potom už len mlčanlivé ticho.

Čoho sa báť viacej ako smrti?

Smrti, čo nás v mladých rokoch skosí?

Staroby sa bojím! Hej, staroby!

Staroba je cintorínom krásy,

mladosti a lásky, čo nám vládla.

Staroby sa bojím! Hej, staroby!

Nedožičiť rokom prítok vrások,

rukám triašku z vycivenej kože,

rozumu sa chytiť ako hrivy

tátoša, čo večnú mladosť iskrí

spopod kopýt času v dozrievaní.

Staroby sa bojím! Pred ňou plaším

dni a noci v rozochvení stálom,

pred ňou držím ruku mocne v strehu,

ruku, ktorá vládze skántriť šmahom,

len aby ma neprivedla na trón,

kde sa miesto objatí a smiechu

prázdne gamby škeria zo zrkadla,

v ktorom oči močidlom už suchým.

Staroby sa bojím! Bielych vlasov.

Biele vlasy — mladosť odtiekla mi —
biele vlasy — lásky zradné klamy —
biele vlasy — nitky smrti z drámy,
kde si sama, i keď s tebou známi.
Staroby sa bojím! Pokým vládzem,
nevypustím ju do záhrady svojej,
i keby som neviem koľko ešte
hľadať mala, skúšať, preverovať
prostriedky aj spôsoby, čo k ruke
stav mi dáva, postavenie moje.
Boh sám si nás pekne podľa seba
na tej zemi rozdelil a hľadí,
ako vieme chrániť to, čo dal nám.
Boh je večne mladý, nestarnúci.
A on, vládca, prvý nad prvými,
predobraz, chce, aby aj my, prví
na tej zemi, tiež mu rovní boli.
Boh sa nebál v nebi Lucifera,
zbraňou krvavo ho zrazil v peklo;
to on, Boh, on prvú vojnu viedol,
on, Boh, prvý príklad zemi podal,
že ak vládnuť, potom vládnuť smelo,
bez bázne a strachu nad kvapkami
živej krvi, ktorá omladzuje...!
(Vykročí.)

Opona

Druhé dejstvo

PRVÝ OBRAZ

Tmavá pivnica. Vchádza sa do nej dolu schodami v úzadí. Na strane dvere. Oproti týmto dverám stolík, prikrytý čiernym súknom tak, že toto siaha až po zem. Na stolíku strieborná umývacia nádoba a veľký nôž. V kúte, blízko druhých dverí, čo vedú do susednej — tajnej miestnosti, vaňa na kúpanie. V pivnici sú aj dva stĺpy.

Výstup 1.

Skôr, než sa začne otvárať opona, počuť spev.

Brodil sa kôň sivý podľa panskej nivy,
na nem sedel Janko všecek žalostivý,
že mu jeho milú do Čachtíc zaviedli,
na tom panskom zámku v svetlici zavreli.

Neplač, Janko, neplač, sivojoký Janko,
nenaríkaj veľmo, moj drahý šuhajko!
Pújdeme na zámok, kým započne svitať,
pújdeme ke grófkí, budeme ju pýtať.

Jak bych ja neplakal, sivojoký Janko,
jak bych nenariekal, moj drahý šuhajko!
Javorina plače, aj Vršoček zlatý,
už sa moja milá viacej nenavráti.

Neplač, Janko, neplač, černojoký Janko,
nebanuj poslúchnuť, moj drahý šuhajko.
Pújdeme na zámek, otvoríme brány,
ani panský vartár sa neám neobrání.

(Poslednú slohu opakovať. A pri opakovaní sa už pomaly otvára opona.)
(Dora, priviazaná povrazmi k stolu, hlava jej visí zo stola dolu, ústa

má šatkou previazané. Pri nej na stole horí sviečka. Ilonu nevidieť. Leží poviadaná vo vani, tiež so šatkou na ústach.)

FICKO (zbieha dolu schodami):

Hej, vy sprosté babizne, a dvere necháivate všade otvorené?!

No počkajte, veď vám prosilíme.

(Keď uzrie Doru.)

Ako? — Azda som len nepoblúdil?

Čo je, Dora? Ako sa to stalo?

(Odviaže jej šatku z úst a uvoľňuje z povrazov.)

(Dora poloomdletá. Keď ju Ficko posadí na stole, zjojkné, oči prevráti, ruky inštinkatívne dáva pod seba a prevalí sa na druhú stranu, aby nemusela sedieť.)

FICKO:

Och, diablica, takto sa dať zmlátiť!

A kde druhá?

DORA (ukáže rukou na vaňu).

FICKO (poviazanú, iba šatku z úst jej odstráni, posadí ju vo vani):

No, to pekná práca!

(Rozrehoce sa.)

Ty, Ilona, takto musíš sedieť,

kým nepríde grófka.

ILONA:

Ale skapem.

FICKO:

Čo aj skapeš. Grófka musí vidieť,

v akom stave som vás objavil tu.

A ty, Dora, ukážeš jej miesta,

na ktorých ťa opuchliny svrbia.

Ináč by mi grófká neverila.
Bo pre vašu neobratnú prácu
nedám sa ja paňou znevažovať.
Kde je Mara?

ILONA:
Či nevidíš? — Niet jej.

DORA:
Súdny deň ma nebude tak páliť
ako dnešná bitka.

ILONA:
Ukradli ju!

FICKO:
Kol'ki boli?

DORA:
Neviem. Viac ich bolo.

ILONA:
Za hajdúchov oblečení boli,
mysleli sme: pomôžu nám. — A hľa!
Medzi nimi jeden v šate grófskom.

DORA:
Ten rozkazy dával.

ILONA:
Maru schytil,
pobozkal a hneď s ňou náhlil hore.

DORA:
Skôr, než sme sa stihli rozpamätať,
do povrazov zviazali nás, čerti.

FICKO:

Jasné. — Viem už. Nijaká v tom tajnosť.
Netreba sa náhliť. O hodinu
začnem pohon. Zajtra budú v zámku.
(Rozosmeje sa.)

Oh, ty Dora! Naozaj si sprostá.
Desať žien vieš razom skrotiť, ale
len čo sa ti objaví chlap dáky,
už si doondiata. Ako potom
s Luciferom obcuješ, keď nocou
von komínom na metle sa strácaš?

DORA:

Prestaň, Ficko. Vidíš, čo ma bolí.
A ty ešte zadrapkujes. — Pľuhák!

FICKO:

No, no, veď len čosi pravdy bude
na tom, že vieš odoberať mlieko.
Po nič, za nič nevraví sa, Dora,
že kde ty sa objavíš, tam od kráv
miesto mlieka čistú krv len doja.
Mohla by si priučiť ma fachu,
ako telo na ropuchu zmeniť.

DORA:

Netreba už tebe priučania:
i bez toho ropuchou si hnusnou.

FICKO:

Diablovi som dušu nezapísal
ako ty, a tak si už viac v pekle
než tu na tej zemi. S diablom chodíš
o polnociach po hlbokých lesoch,
on ti trhá čertovské zeliny,

z ktorých potom varíš aj pre grófkú
tie mastičky na omladzovanie.

ILONA:

Keby to len pri mastičkách bolo.
Ale grófka radšej mladé devy.
Ako nočná mora priláhne im hruď
a potom krv z nich vyciciava.
Ja odídem. Už nás aj tak mlátia.

FICKO:

Vás aj môžu. Lebo sa im dáte.
Ale pre mňa práve v tom je rozkoš.
Stále čosi hľadať a vymýšľať.
Čosi, čím sa život môže skrotiť,
zviazať, rozdvojiť a potom pustiť
ako pena v dlani rozplývavá.

DORA:

Aj dosť múdro vedel by si vravieť,
len keby si blázna rohy nemal.

FICKO:

Blázon je len dotiaľ bláznom múdrym,
pokým vraví z mešca. Keď hovorí
z presvedčenia, už je bláznom hlúpym.
Ctia ho potom ako psa v kostole.

DORA:

Viem ja o tom, Ficko, veľmi dobre,
koľko si už dostal za tie služby.
Len raz neviem: načo ti to bude?
Ak raz prichytia ťa, isto skapeš.
Ani peklu, ani nebu nedáš,
čo honobíš.

ILONA:

Mohol si mať ženu;
ale ty len ako kúkol' v poli:
zavadzia, kým nevytnú mu koreň.

FICKO:

Zbytočná vec líšku učiť figle.
Radšej vy len o tom uvažujte,
ako grófke tvár nadstaviť máte,
aby mohla zloš' si vyliať na vás.

DORA:

Neostane grófka iba pri nás.
Pre teba tiež nájde, čo ti patrí.

FICKO:

Aj si myslím. Načase už predsa,
aby si ma očkom premerala...

ILONA:

Ani jej už iné nepotrebné,
len sa očkom vozit' dolu tebou...!
(Kroky dolu schodmi.)

Výstup 2.

ALŽBETA (s bičíkom):

Čože to tu za prízrak z tej vane
škerí sa, há?

FICKO:

Ráčte opýtať sa
Dory. Ona lepšie odpovie vám.

ALŽBETA:

Ale ja just od teba chcem vedieť.

Ilona snáď odoprela službu?
 Viem, že sa jej často bridí práca
 u mňa. Môžem teda prepustiť ju.
 Pravda, nie zo zámku. — Hovor, Ficko.

FICKO:

Keď som vošiel, po všetkom už bolo.
 Doru na stole som poviazanú
 našiel — a Ilonu vo vani zas.

ALŽBETA (pochopí):

Skoro ako v rozprávkovom svete.
 Uvoľni ju, Dora. — Čudné veci
 na zámku sa v posledných dňoch robia.
 Kto tu vlastne pánom? A čo zákon?
 Zákon, ktorým šľachta vládne zemi?

(Ilona uvoľnená, vytiahne sa z vane a blíži sa k Alžbete odprosenie
 žobrať na kolenách. No keď pred ňou kľaká, Alžbeta ju bičíkom tak švihne
 cez telo, že Ilona sa iba skrčí a ostane ako kameň, ako socha bolesti).

ALŽBETA:

Modlikať a žobrať. Vyproskávať
 odpustenia — to hej. Ale čo z vás?
 Aký osov donášate zámku?

DORA:

Vaša milosť pani grófká, verte,
 nemôžeme za to, čo sa stalo.

ALŽBETA:

Nemôžete? — Teda ja som vinná,
 že vám ušla Mara so snúbencom,
 s tým Paraskom, čo sa ku mne votrel,
 aby vyhrážal mi ako cundre!

FICKO:

Pani grófka, ešte dnes ich pred vás
ako nemý statok popoženiem,
a už potom — čo len rozkážete —

ALŽBETA:

Pekne vyzeráme, ak už ani
dosť istoty nebude v tých múroch
pre nás! — A vy dve hneď zoberte sa
dolu do dedín a privedte mi
zo zemianskych kúrií čo krajšie
mladé panny, aby som ich mohla
so sebou vziať do Prešporka — lebo
budem ich tam veľmi potrebovať.

ILONA (vstáva):

Všetko urobíme, pani grófka,
len sa na nás nehnevajte pre to,
čo sa práve stalo.

ALŽBETA:

Nehnevať sa?

Do žalúdkov nakopať vás, strigy,
aby ste z nich vydávili panny,
čo mi ušli pre nedbalosť vašu.

DORA:

Sedliaci nám uhýbajú, bočia,
ba niekedy nám aj poniektorí
rovno vyhrážajú strašnou smrťou.
Ešte šťastie, že hajdúsi s nami.

FICKO:

Opatrnosť zvýšiť treba všade,
lebo sa nám podajedni búria.
Ba niektorí do hôr odskakujú

za zbojníkov — a kaštiele, zámky
 napádajú, že sa naše panstvo
 proti nim aj zbraňou brániť musí.
 Keď už sedliak so zbojníkom ráta,
 sám je zbojník, neposlušný rebel.
 Odváži sa prísť aj nevolaný.

ALŽBETA:

Vidím, vidím, keď už aj to vedia,
 kde ich grófka tajný kúpeľ skrýva.

FICKO:

Sami na to nemohli prísť nijak.

DORA:

Aj pán farár Ambrózius s nimi
 do jedného dúcha vreca, grófka.

ALŽBETA:

Ambrózius? Že by ten ich viedol?
 Aj dosť možné. Na fare sú spisy,
 čo skrývajú mnohú tajnosť zámku.
 Ambrózius! — Proti mne sa dáva?
 Dala som ho predvolať už včera!

FICKO:

Odkázal, že môže prísť až zajtra.

ALŽBETA:

Dohovorím duši jeho svätej,
 nech nehasí to, čo nepáli ju.
 A sedliakov musím ešte tuhšie,
 ak nemajú ku mne uznalosti.
 Sedliak — podliak. Bez svedomia žije.
 Ale v hlave stále vláči Dóžu.
 Dáš mu dušu, on ťa predsa zradí.

Dáš mu život a on zabije ťa.
A tak musím ja byť jeho bičom,
trýzniteľom, aby krútil chvostom
okolo mňa ako poslušný pes.
Kolkokrát už začal šanty stvárať,
do povstania dal sa, a vždy zbehol.
Pokým sedliak také vlastnosti má,
ani jedna vzbura, čo sám začal,
nevyšla, no ani nevyjde mu!
Len ho biť a dusiť ustavične,
aby cítil, kto je nad ním pánom.
So sedľačou aj drobné zemianstvo.
Do jarma ho vohnať poddanského —
z nás bohatne, a sedľači praje.
Ber sa, Dora! Chod', Ilona. Ale
beda vám, ak vrátite sa bez diev!
Ty vieš dobre v chyžiach ňuchať, Dora,
povyťahuj hoci spod komínov,
ba čo priam spod materiných sukní...
Viacej drábov zoberte si z hradu,
aby sa vám ľahšie najímalo.
Tie, čo budú zo zemianskej fajty,
nahovárať pre Viedeň a Prešpork,
že sa panským vyučia móresom —
a že dobre za službu sa platí.
(Dora a Ilona odídu, sprevádzané ostrým pohľadom grófkky.)

Výstup 3.

ALŽBETA:

A ty, Ficko, sám si rozkazy daj.
Ale také, čo mi poteším.

FICKO:

Dost' už rokov slúžim pani grófke,
pozná moje všetky verné služby.

Bo len jej a pre ňu žijem. Ba aj
smrť podstúpim za vyznamenanie.

ALŽBETA:

A či som ti azda málo dala?
Každú službu v mešci zrátal si, nie?

FICKO:

Mešec dobrý, kým pokojné srdce.
Len čo sa však srdce rozplamení,
stráca mešec akúkoľvek cenu.
Kde je mešec, tam aj opatrnosť,
a tá matkou vypočítavosti.
Kde však srdce, tam sa miera skutkov
navršuje slepo, bezhranične.

ALŽBETA:

Nerada ja slepé skutky, Ficko.
Škoda strácať hlavu, kde je rozum,
pre kus toho ohňa, čo má srdce.

FICKO:

Ako, grófká? — Ved' vy sama všetko
pre radosti a pôžitky srdca —

ALŽBETA:

Netreba ti vedieť ešte všetko,
ale vedz, že je v tom jasný zámer.
I v tom, že ma Dora mastičkuje,
i v tom, že som rozhodnutá kántrič
mladé panny. Občas pochyťí ma
čudný ošial', čo mi zahmlí súdnosť...
Prečo sa však s tebou o tom bavím?!
Už aj ber sa! Stráže prekontroluj,
hajdúchov si naber, koľko myslíš,
a čím skôr mi živú Maru prived'.
a čím skôr mi živú Maru prived'.

52 Alžbeta Báthoryčka

Ale aj Parasku. Ak by sa chcel
brániť, potom ho aj zraniť môžete.
Ale tiež len živého tu dovliecť.

FICKO:

Tá úloha nebude mi ľahká,
lebo musím rátať so sedliakmi,
čo ma zachcú ohrozovať cestou.
A tak skôr, než vyberiem sa, grófka,
odmenu chcem.

ALŽBETA:

Keď sa vrátiš, dám ti
dvakrát toľko ako inokedy.

FICKO:

Nateraz vám ušetriť chcem v mešci.

(Alžbeta pred zrkadlom prstami si upravuje vlasy, pokožku na tvári urovnáva a odrazu nájde biely vlas.)

ALŽBETA:

Opäť biely vlas mám. — A tu druhý.
Odkiaľ sa len berú biele vlasy
medzi tými havraními? Veď sa
cítim ako mladucha v deň svadby...

FICKO:

Na tú chvíľu prezázračnú čakám:
pani grófka, odmenou mi buďte.
(Blíži sa k nej, ona cúva k dverám. Tie však Ficko pribuchne.)

ALŽBETA:

Zošalel si? — Dám zavolať strážu!

FICKO:

Nevolajte. Vám ja neuškodím.
 Iba dajte srdcu prehovoriť,
 bo i vo mne bije. Tiež som z krvi...
 A už toľko rokov odriekam si
 rozkoš tela pre vás, pani grófká,
 že ak teraz odmietnete, nikdy,
 nikdy viacej neuzriete slnko.

ALŽBETA (bičikom ho udrie cez tvár a odkopne):
 Také slová nevypušť viac z gamby!

FICKO (pokorne, ale je v tom aj zákernosť, sa k nej opäť blíži):
 Biť môžete, koľko sa vám žiada,
 znesiem veľa v tejto chvíli, grófká.
 Nezniesiem však odmietnutie príkre!
 Svet ma iba mláti. Otec s matkou
 uhniatli však telo sukovité:
 nedá sa tak ľahko zlomiť vpoly.

ALŽBETA:
 Choď mi z očí. Nemôžem sa dívať
 na tie tvoje zohavené pysky.

FICKO:
 Há — že odporný som? Kto dokáže?
 Čo je zvonka nesúmerné, môže
 zdnuka dávať súmernosť a súlad.
 Veď vy viete, ako po vás lačniem.
 Veď vy viete, že aj svoje dievča
 nešetril som obetovať pre vás.
 A teraz, keď odmenu chcem za to,
 iba bič a kopance sú pre mňa?

ALŽBETA:
 O tom radšej pomlč. Miesto panny
 podhodil si svojej panej škriatka.

Či si myslel, že mňa možno klamať?
To, čo tvoje hnusné telo zhúžve,
to že bude dobré tvojej grófkke?

FICKO:

Ale — veď vy viete, že to nie ja!
Iný po nej siahol. — A mňa zranil.

ALŽBETA:

A čo iný zanechá, to pre mňa?
Či už ani na to nemyslel si,
že mám dobrý zrak a presné hmaty,
aby som si dar oceniť znala?

FICKO:

To ja zo sklamania, žiaľu, grófkka —

ALŽBETA:

Ty sa chveješ, Ficko! — Čo to robíš?
Mám ťa v hladomorni pookriesiť?

FICKO:

Môžeš. Všetko môžeš. Aj ma zabiť.
Ale predtým — predtým...

ALŽBETA:

Ako žriebä,
vypustené na dvor. Nezná mieru,
len sa plaší, erdží, všetko rúca...
Treba chytiť ho — a bez milosti
ohlávku mu stiahnuť! Takto — tak — tak!
(Vošla mu rukami do vlasov a strhla k sebe.)

FICKO:

Keby som vás zamordovať mohol —
Ej, tie vaše oči, oči hada,

ktorým neviem odolať už roky...

ALŽBETA:

Zamordovať chceš ma — a ty plačeš?!

FICKO:

Vy ste mojím peklom, čo ma páli,
peklom, kde mám ústa večne smädné,
vinicou ste so strapcami hrozna,
ktoré by som na víno chcel stláčať...

ALŽBETA:

Aj sa mi tak páčiš, Ficko, v hneve,
čo ti všetky žily rozbujdošil.

FICKO:

Nie je to hnev, ale sila ohňa,
páliť chce to, s čím by rada splynúť.

ALŽBETA (rozosmeje sa):

Najviac, čo si z teba cením, Ficko,
je tá tvoja bujná hriva konská.
S ňou sa pohrať, poláskať a pustiť...
To, čo pod tou hrivou nosíš, patrí
do maštale skôr než do pivnice,
v ktorej som si kúpeľ zhotovila.

FICKO:

Tak vy sa mi ešte vysmievate?
Za to, že vám pomocníka robím?
Za to, že si vlastný život ničím?
Za to, že len pre vás toľko hreším?
Za to, že sám seba zrádzam? — Za to?

ALŽBETA:

Nič nezrádzaš, lebo nič si nemal.

No ale ak myslíš, že snád' hrešíš,
už aj odpúšťam ti. — Ale — prestaň!

FICKO:

Neprestanem.

ALŽBETA:

Tak ťa strašne strescem.

FICKO:

Ak vás teší moja hriva konská,
tu ju máte. — Ja zas chcem tú vašu...
Čo vy v mojej — ja vo vašej hľadám.
Ale že je hustejšia než moja,
musím hlbšie vnárať prsty do nej —
a rozpúšťať takto, tak — tak —

ALŽBETA (výkrik):

Ficko!

FICKO:

Netreba tu kričať, grófka...

ALŽBETA (slabšie):

Ficko —

FICKO:

Nech by sa vám srdce roztopilo —
spletieme si svoje hrivy bujné.

ALŽBETA (spamätá sa, začne sa brániť):

Nikdy! — Nikdy!

(Nôž jej vypadne. Chytí ho a mieri na Ficka.)

FICKO:

Tak vy ma mňa nožom?!

(V zápase jej nôž vytrhne a odhodí.)

Iba toto máte na odplatu?

Nám dvom peklo jeden kotol strojí.

Tu na zemi, pokým ešte čas náš,

dajme do rozkoší. — Ak ja zviera,

i vy pri mne o nič menšie, grófka...

(Počuť rýchle kroky po schodoch, ale Ficko na to nereaguje.)

Výstup 4.

ALŽBETA:

Pusť ma. — Pusť, ty bujdoš divý...

KATARÍNA (vbehla do pivnice):

Matka!

FICKO (obzrie sa a hneď vstáva).

ALŽBETA (zbiera sa zo zeme, upravuje a hľadá bičík):

Kto ťa volal?

KATARÍNA:

Dve správy mám, matka,

čo ťa dozaista nepotešia.

ALŽBETA (chytí ju pod hrdlom):

Už to, že si vbehla nevolaná,

stačí, aby som ťa potrestala.

Prísahou však zaväzujem ťa tu,

že ak zradíš, čo si práve zrela,

tieto ruky materské ťa skolia. —

A teraz vrav: aké správy nesieš?!

KATARÍNA (oprie sa o dvere):

Iba také: sedliaci, čo boli

vo väzení, ušli.

ALŽBETA:

Nič zvláštneho
po tom, čo už doteraz sa stalo.
A tá druhá správa?

KATARÍNA:

O Kečegym.

ALŽBETA (so smiechom v úškľabku):

Aj ten ušiel?

KATARÍNA:

Vieš ty dobre, matka,
že ten by sa ani nehnuľ z miesta
bez príkazu tvojho.

ALŽBETA:

Teda čo s ním?

KATARÍNA:

Strašné poníženie jeho stavu:
v stajni medzi dobytkom ho našli.

ALŽBETA:

To už ozaj mnoho. Čo za peklo
vyľahlo sa dnešného dňa v zámku?
Už len aby mňa chytili, skazy,
a tiež dáko povláčili v blate.
Verím však, že život zachránil si?

KATARÍNA:

Život? — Holý život nechali mu.

ALŽBETA:

Za takéto poníženie grófa

pol dediny ešte dnes dám zviazať.

KATARÍNA:

Pán Kečegy inej mienky, matka.
Sedliaci vraj nemohli prísť k nemu
do izby, kde ty si nechala ho.
Bol to ktosi, kto sa vyzná dobre
v každej izbe, pozná všetky vchody,
lebo vošiel z bočných tajných dverí.

FICKO (čudne sa zatvári a začne si hľadať prácu).

ALŽBETA:

On tak myslí? Ale! — Opak pravdou.
Keby vedel, čo už ja viem, dal by
zo sedliackej kože čižmy robiť.
Už je pohár preplnený žľou.
Vylejem ju do žalúdkov čvargy,
nech sa zvíja v krčoch ako psisko,
ktorý vyžral plný hrniec jedu.
Ak im bolo málo mojej lásky,
dvojnásobok nenávisti pridám.

KATARÍNA:

Opäť, matka, počuj moju skarhu:
to, čo robíš, nebude ti ku cti.
Nielen vraždíš, čo ti nenáleží,
lež aj láska zvieracím ti pudom.
Alebo — ak ozaj stav tvoj rovný
s tým, čo má tvoj sluha, potom asi
aj Kečegy právom ležal v stajni.

ALŽBETA:

Apoštolov, akým ty si, dcérka,
dávno božou slávou ovenčili
a do chrámov postavili pre tých,

60 Alžbeta Báthoryčka

ktorých treba strašiť večným ohňom.

Vidím, že si tieňom tela môjho
od istého času, Katarína.

A tieň plaší. Nerada ho vidím.

Bude lepšie, ak ťa pošlem do tmy,

ktorá sama v sebe hlce svetlo

tak, že ani nitky tieňa niet v nej.

Ficko, ber ju! — A do hladomorne!

KATARÍNA (výkrik):

Nie!

(Prudko otvorí dvere a uteká. Ficko sa vrhne za ňou, na schodoch ju dolapí a vlečie do pivnice. Katarína sa bráni).

KATARÍNA:

Nie! — Pomoc! — Stráže!

FICKO:

Pekný hlások.

Skoro ako matkin. Iba krotší.

Výstup 5.

(Na krik zbehnú do pivnice dvaja drábi. Postavia sa vo dverách a čakajú, čo rozkáže Alžbeta.)

(Alžbeta keď ich tu uzrie, ako tak hlúpo a nerozhodne stoja, pochyťí ju záchvat zúrivosti, v ktorom cítiť všetku hrôzu z neľudskej beštiality.)

ALŽBETA:

Čo tu chcete?

DRÁBI (necháľavo sa dívajú jeden na druhého).

FICKO (pustil Katarínu, drábom):

Ohluchli ste, či čo?

ALŽBETA:

Taká dcéra celý zámok zvolá
do pivnice proti vlastnej matke.

Ak vám teda iný milší, než ja:
na kolená!

(Bije ich po tvári.)

Čo kľáčite? — Hore!

(Bije ich bičikom.)

Čo stojíte? Predo mnou len kľáčat!

(Opäť ich bije.)

Za Parasku, čo vás okabátil.

Za sedliakov, čo vám dneska ušli.

Taká stráž mi ako strašiak v poli.

Berte sa mi! — Ale hore schodmi
po ležiačky, by vám bruchá spl'asli!

(Kopne do nich, tí padnú na tvár — a takto sa plazia von hore schodmi.)

KATARÍNA:

Prestaň, matka!

ALŽBETA:

Ty mi rozkazuješ?

Ty, čo si mi vždy príťažou bola?

Radšej kameň mala som tam nosiť,

kde bol plod tvoj. Kameň, ktorým by som

pohlušila všetkých nepotrebných,

všetkých, čo mi prekážajú —

KATARÍNA:

Sama

najtvrďšou si skalou, a nie žena.

ALŽBETA:

Boj sa, boj sa, lebo neprestanem,

kým ťa nepresvedčím, že mi škodíš.

Boj sa môjho hnevu, Katarína,

ktorý strachom smrti naplní ťa.

KATARÍNA:

Kde niet viny, nemôže byť strachu.

ALŽBETA:

Veľkosť viny ja určujem, nie ty.

Prestaň —

FICKO:

Dovoľte, pani grófka?

ALŽBETA:

I ty, Ficko, slovo žiadaš pre ňu?

FICKO:

Nie. Ja, prosím, skutkami chcem grófke dokázať, že iba pre ňu žijem.

Dovoľte mi odísť za hajdúchmi, aby som si dobrý plán pripravil na Parasku, Maru, na sedliakov.

ALŽBETA:

Múdro, Ficko. Predsa si mi blízky ako nikto. Za tie služby verné preddavok môj —

(Pobožká Ficka na čelo.)

Potom, keď sa vrátiš

s úlovkami, povýšenie dám ti nielen v službe, ale aj v grošíkoch.

Okrem toho — aby si sa krotil pri správaní s grófkou v každom čase — (vytne mu po tvári)

dám ti Maru deň-dva pred kúpeľom.

S ňou sa môžeš modliť podľa svojho.

Výnimka tá posledná a prvá!

FICKO:

Za všetko už teraz moja vďaka.

ALŽBETA (Katarína):

Ty poď so mnou.

(Vychádzajú z pivnice.)

Skôr než pôjdeš, Ficko,

uprav to tu na poriadok zase.

A že nezabudneš zavrieť dvere!

Výstup 6.

FICKO (sám, opretý o stĺp):

S kýmže sa mám podľa svojho modliť?

S tebou, s tebou, ukrutnica krásna,

i keby si sedem nožov mala:

každá ruka, každá noha jeden,

jeden v ústach miesto jedu hada

a dva zvyšné — nože prsných hrotov...

Z týchto siedmich nožov sedem slastí,

sedem rozkoší si pootváram —

Teba zabiť? — Oh, čo by to bolo!?

V smrti každé telo rovnaké je.

No kým žije, každá ináč dýcha,

ináč vzdychá, prosí, hrozí, ľúbi...

A mne roky iba po tom túžia,

by som cítil páľu tej, čo v sebe

sama ohňom pýchy... — Pokoriť ju! —

Na zem strhnúť do pút svojich ramien,

dať jej cítiť inšie, než čo cíti

z tých, čo sama pre lásku si určí...!

Hej, i sluhom dočasne ti budem,

sluhom, pokým začnem účtovanie.

Čo mne svet, to ja zas vrátim svetu,

nechcem zostať dlžníkom mu v ničom:

svet mi nedal to, čo iným dáva,
a tak prečo ja by bol jak iný?
Nepoznám si otca ani mater,
najdúch pohodený na podstienku,
každým bitý, vysmievaný kruto...
Nepritúlil som si dievča k telu,
i keď krv mi v prívaloch sa hnala.
Úškľabkami ranili ma všade,
že som rástol iba v tmavých kútoch
roztúžených nocí ako pavúk:
sieť si spriadal na obete sveta,
múdroseť súkal pre svoj život z hladu.
Zabiť by ma chceli! Radšej teda
ja zabíjať budem pre pohodlie
takej, čo ma po zásluže cení.
Z jej bohatstva i mne odkvapkáva,
groš z grošika, peniaz ku peniažku,
peniaz — peniaz, to mi cena vlastná!
Mať peniaze, stratím, čo ma hrbí,
za peniaze kúpim, čo mi chýba,
život, blahobyť a nádheru v ňom;
k peniazom sa pridá mnohé dievča,
čo mi bude krásu dýchať do úst...
A tak pomstím, pomstím svoje krivdy,
pomstou mocniem, oslabujúc iných,
pokým nezbohatnem na tú cenu,
že mi bude svet nie na tvár hľadiať,
ale iba do plného vreca:
a kto z neho poníženie vystrie
hlavu ku mne, nájde, čo mu hodím.
A tak pomstím, pomstím svoje krivdy,
pomstou mocniem, oslabujúc iných.
(Rozrehoce sa.)
Pán Kečegy! — Slovo dodržal som.
Ešte dobre, že to grófka všetko
na Parasku, na sedliakov šije.

Kto mne stojí v ceste, nepochodí.
 Príroda mi núka rovnováhu:
 menej krásy vyvážiť má sila,
 faloš, úskok rozumu mi bratia?!

(Hore nad pivnicou sa ozve najprv trúbka. Neskôr do trúbky aj zvuky bubna.)

Pani grófka rozkaz dala za mňa.
 Nech mi nemieša sa do remesla!
 Načo toľko hurtu, kriku, vresku?
 Tak sa iba deti hlásia na svet.
 Plán však — plán sa rodí pri tichosti.
 Musím hore. A hneď začať útok
 po Čachticiach, aby som sa zmocnil
 utečencov, strojcov našej skazy,
 keby sme im včas nesekli žilu.

(Sfúkne sviečku a uteká von. Trúbka a bubon intenzívnejšie vyznievajú do zatvárajúcej sa opony.)

Opona

DRUHÝ OBRAZ

V malej izbietke-kancelárii farára Ambrózia. Dominuje predovšetkým mrežovaný oblok. Táto izbietka je postavená skoro z tých istých základov ako pivnica na zámku, iba je tu iné usporiadanie a rozmiestenie pre celkový vzhľad.

Je večerné decembrové šero, ktoré postupne prejde až do tmy.

Výstup 1.

(Pri roztváraní opony doliehajú už do izby farára smutné, bolesť a útrapy prezrádzajúce piesne dievčat a mládenčov, ktoré vychádzajú z neďalekého susedného domu, kde sú asi priadky.)

(Ambrózius sedí tvárou obrátený do zamrežovaného obloka. Pred ním otvorená obecná kronika, do ktorej píše pri sviečke. Doliehajúci spev ho však vyrušuje... počúva...)

AMBRÓZIUS:

Smutná pieseň v ústach toho ľudu.
 Mordovaný, v právach okrádaný,
 pomoc hľadá iba v pravde božej.
 Zo všetkých strán vlkov zavýjanie,
 čo sa na tej psote priživujú.
 A najväčším vlkom Báthoryčka;
 grófka-vlčica, tá rozbesnená
 šelma ľudská, akú kronikári
 v tomto kraji, ba v krajine celej
 ešte dosiaľ v riadkoch nevyňašli.

(Píše.)

List už píšem stodvadsiaty piaty.
 A niet hádam ani jeden taký,
 čo by nemal zmienku o tej žene,
 o jej ukrutnostiach, o jej vraždách,
 ako aj o nadháňačoch slepých...
 Ak už na tom svete niet viac lásky,
 ak už ani pravda nemá miesta
 iba preto, že je v srdciach biednych,
 potom iba v smrti vykúpenie.
 Ale ty si, Bože, nádej večná,
 veriť kážeš, klopať ustavične.
 Áno, klopať. Búchať na tie brány,
 čo sú závorami do svedomia,
 neprestanem, pokým neotvoríš,
 aby ľud sa dostal ku prameňu
 vody živej zo spravodlivosti.
 Klopať, búchať modlitbou i päšťou,
 lebo päšť je naplnením slova,
 ktoré je tak zahriaknuté v práve.
 Ty, o Bože, nájdi odpustenie
 pre všetkých, čo životy si bránia.

Pre Parasku, ktorý obetavo
 vlastnú mladosť rozhodol sa zložiť
 na záchranu snúbenice svojej.
 Druhý týždeň, čo je mimo Čachtíc:
 s obžalobou šiel až do Prešporka,
 kde chce vraviť s palatínom Thurzom.
 Ak by ho ten azda prijať nechcel,
 má sa vybrať až pred panovníka.
 Obžalobu napísanú nesie
 svojou rukou. Možno sa už vracia.
 Ak nám nesie pomoc proti grófke,
 jeho radosť o to väčšia bude,
 že Máriu, čo mi zveril, nájde
 uchránenú pred lapačmi z hradu.
 Aj mi čudné, že od toho času,
 čo Paraska do pivnice vnikol,
 kde si grófka kúpeľ stroji z panien,
 po Čachticiach ticho. Asi tuší
 Báthoryčka, že sa niečo hýbe
 po sedliackych domkoch, čo ju môže
 z rovnováhy vyviest'. — Horšie bude,
 ak to ticho iba búrku veští;
 búrku, v ktorej ona bude bleskom.

(Popod oblok sa prevalí tieň čudnej postavy... farár sa strhne, skočí k obloku.)

Čo to za tieň? — Tajuplná chôdza
 odráža sa od sypkého snehu...
 Ticho, zasypané tmavou nocou,
 chce sa zdvihnúť?! — Ale proti komu?
 Prečo práve mne pod oblok vešia
 znak výstrahy cez tieň nalomený?!
 (Vracia sa za stôl.)
 Možno, že to iba niekto z mladých,
 pripravený medzi priadky vletieť,

strach im nahnať, rozveseliť šaľbou.
Aspoň malý žartík do úzkosti,
čo sa toľkým v očiach usadila.
(Píše.)

S veľkou túžbou všetci vyčkávame
návrat Parasku od palatína.
Sviatky lásky, pokoja a hodov
prežili sme pri chudobe veľkej;
každý deň a noc je pre nás misou
plnou neistoty za vrchstolom,
z ktorej ujedáme miesto chleba.

(Prudké búchanie na dvere. Ambrózius beží k dverám.)

Kto tam?

MÁRIA:

Ja, Mária. Otvorte mi!

(Keď jej Ambrózius otvorí, celkom vysilená vpadne do izby.
Ambrózius ju zachytí, aby nepadla na zem. Oстане mu visieť v náručí.)

AMBRÓZIUS:

Dcéra moja, ozvalo sa ticho,
upokoj sa, tu si zachránená.
Dnešný večer čudným nepokojom
oblápal mi myšlienky a srdce.
Písať chcel som, že sa vyjasnieva,
že od Vianoc božie ticho rastie.
Ale práve pred chvíľočkou malou
čierny tieň sa prelial cez tie mreže.
Božie ticho rozbilo sa...

MÁRIA (spamätúva sa):

Otče,
zle je.

AMBRÓZIUS:

Vidím, dcéra, že si celá
vyjavená, nesvoja a plachá.

MÁRIA:

Odpusťte mi, že som práve dneska
sama vyšla z fary do susedov...

AMBRÓZIUS:

Viem, Mária, že ti clivo pri mne
v pustej fare. Ale — uváž, kto ťa
do mojich rúk zveril, kým sa vráti...

MÁRIA:

Srdce sa mi proti mysli strhlo.
Nakuknúť som chcela, a hneď nazad,
ale vtom — oj, ako besný víchor —
Ilona sa objavila v izbe.
Mládenci hneď obstúpili dvere,
a kým sa tam s drábmí pasovali,
my sme ako bez duše sa hnali
domov...

AMBRÓZIUS (posadí ju na stoličku a dá jej vody):

Ilona je menej krutá.
No kde ona, tam aj Dora s Fickom.
Dozaista všetky domy prejdú
a zas budú chytať Báthoryčke
ďalšie panny. Teraz už je ťažko
zastaviť ich v rozbesnenej vášni.

MÁRIA:

Na úteku počula som kričať,
že Agnesu od Rubáka vzali.
Celý večer najveselšia bola...

AMBRÓZIUS:

Agnesku? — To dievča šesťnásťročné?
Najveseľšia? Veď sa do jej rokov
nezaplietla ešte pavučina
smútku ani bóľu. Ale teraz...

MÁRIA:

Musíte jej pomôcť, otče.

AMBRÓZIUS:

Musím?

Chcem! Chcem! A chcieť, to je viac než musieť.

Prečo sa len Boh tu prejavuje
v ukrutnostiach, v hrôzach prenesmiernych?

Prečo pokoj vyteká nám ako
voda z dlaní v časoch veľkej žízne?

Či snáď preto, aby mohol skúšať
pancier našej viery v neho? Preto?

A čo, ak ten pancier nevydrží?

Odoprie nám aj milosrdenstvo?

Slúžiť som ti prišiel, Pane, čuješ? —

Slúžiť som ti prišiel, bo si láska.

Ale ak sa láska tvoja zhliada

len v zrkadle hrôz a utrpení,
nechcem ti byť sluhom — ale ostrý

nástroj vykreš zo mňa s ohňom pomsty!

(Na odchode.)

Mária, buď stále opatrná.

Noc je málovravná pani klamstva.

Pokúsím sa o záchranu panny

Agnesy, ak ju tu ešte nájdem.

Keby nie, nuž ku grófkke sa vydám.

(Mária ostala sama. Sviečku zahasila. Cez oblok svit mesiaca. Klakla a prosí.)

MÁRIA:

Vyslyš, Kriste, slová moje v bôli:
zachráň, zachráň Agnesu z rúk grófkky.
Nezatrať ju preto, že je mladá.
Poznám grófkku, keď ju krutosť schytí;
pokorne ťa prosím, Bože mocný,
nedaj okúsiť z tých útrap takej,
ako Agnesa je: krásne čistá.
Nech je tvoja v mladosti a skutkoch,
nech ju nepoškvrnia ruky grófkky,
ruky, na ktorých sa pení krv z nás...
(Zabúchanie na dvere.)

Ježiši! Kto —

(Vyskočí, strach v celom tele, utiahne sa do kúta, kde ostane ako stĺp.
Búchanie sa opakuje.)

Nepohnem sa z miesta.
Neotvorím!

(Po pauze zaklopanie na oblok. Prudké, vzrušujúce.)

VALKO:

Pán farár! — Ste doma?

MÁRIA (upokojí sa):

Ten hlas taký podozrivý zdá sa.

VALKO:

Hej, pán farár — prosím, ak ste doma,
pomôžte nám. To ja, Valko z Konca.

MÁRIA:

Áno, Valko. Valko je to, pravda.
(Podíde k obloku, s uvoľnením.)

Valko, vy to — —

VALKO:

Ja, ja. Ste tam sama?

MÁRIA:

Sama.

VALKO:

A pán farár?

MÁRIA:

Pred chvíľočkou
vyšiel z fary.

VALKO:

A vie o Agnese?

MÁRIA:

Vie už.

VALKO:

Kde by som ho našiel?

MÁRIA:

Vravel,
že sa za Agnesou berie.

VALKO:

Hore?

MÁRIA:

Aj tam pôjde, ak ju nenájde tu.

VALKO:

Idem teda za ním. Sám by sotva

pred grófkou sa dostal.

MÁRIA:

Choďte, Valko,

a pomôžte nevinnému decku.

(Díva sa oblokom za odchádzajúcim.)

Ako náhli. Ani keby dcéru

svoju vlastnú bránil —

(Obrátila sa chrbtom k obloku.)

Tej však Valko

nevedel už pomôcť. Zahynula

ako toľko iných dievčat mladých

po ukrutnom trýznení a v mukách...

Oh, len keby čím skôr späť dostali

Agnesu z rúk Ilony a Dory.

Agnesa! Agnesa!

(Opäť kľakne.)

Nehnevaj sa,

že ti neviem pomôcť ani radou,

ani inak; — sama prikovaná,

čakám, aká priepasť otvorí sa

nad mladosťou mojou, pokorenou

toľkou zlobou krutej Báthoryčky.

(Prudké, náhlivé klopanie na oblok, sprevádzané hlasom.)

NEZNÁMA (Dora):

Pre živého Boha prosíme ťa,

Mária, pod' pomôcť kamarátke.

Agnesu sme z rúk Ilony vzali,

tu je, pozri, ale skaličená,

omdletá a celá dotrhaná.

Potrebuje čo najskoršie pomoc.

MÁRIA (bez rozmýšľania skočí k obloku, otvorí ho, aby lepšie videla):

Ozaj, Agneska to. — Pod' te k dverám.

Hneď vás vpustím. Len s ňou opatrne...

(Uteká ako zmyslov zbavená k dverám a otvára.)

(Ficko sa vrúti do dverí a hneď sa chce zmocniť Márie. Tá však, vidiac, že bola oklamaná, inštinktívne sa rozbehne k stolu — a takto chce uniknúť Fickovi. Ten sa však iba škodoradostne rozrehoce.)

FICKO:

Prepelička v hniezde farskom skrytá —
na milenca čaká. — Prišiel, vidíš;
a je taký lačný po objatí
ako lev, čo týždeň mäso nežral.
(Chce ju chytiť, ale tá mu uhýba.)
Podžže, Dora, pomôžeš mi v práci!

DORA (prichádza s odporným úškl'abkom):

Agnesa je vonku — pred dverami.
Dýcha čerstvý vzduch a zapíja ho
bielym snehom —

FICKO:

Choď ju prebrať z mdloby,
Mara. — Choď a povedz hajdúchovi,
aby jej dal pokoj —

MÁRIA:

Odpornejší
od ropúch ste — v klzkej koži hada.
Nič vám nie je ľudské ani sväté.

FICKO (vyskočí na stôl a odtiaľ sa vrhne za Máriou. Chytí ju):

Nevravže tak, Mara. Ty nám svätá;
na oltár ťa postavíme grófke —
(Tuhý zápas Márie s Fickom.)
Oh, ty šteňa, laktom do úst biješ?!
(Vlečie ju k dverám. Dora za ním.)

(Ambrózius vbehne do izby a vidiac, čo sa robí, púšťa sa do Ficka, aby oslobodil Máriu.)

AMBRÓZIUS:

Tak vy takto? —

FICKO:

Tak, pán farár! — Dora,
odveč Máriu. Ja sa vyspovedám
z hriechov svojich pánu farárovi.

(Dora pochyťtí Máriu od Ficka a vytiahne ju von. Farár chce prestať v zápase s Fickom, aby mohol brániť Máriu, ale Ficko ho nepustí.)

FARÁR:

Prestaň, Ficko. Prestaň týrať, vraždiť!

FICKO:

Prestanem hneď, len čo splním prísľub.
Vám však, aby ste mi nekázali
viac o láske k blížnym svojim, dám dnes
príležitosť o milosti snívať.

(Zrazí farára k zemi a omráči ho po hlave. Keď vidí, že farár leží v bezvedomí, obtrie si ruky o nohavice a hrdo odchádza.)

Toto by ste vidieť mali, grófká.
Pokorený každý, čo bol proti.
A dve mladé panny do zálohu
vedieme vám s túžbou po odmene.

(Hneď po Fickovom odchode ozve sa štekot psa, potom zavýjanie — a opäť brechot iného psa... Po chvíli z druhého konca dediny blížia sa ľudské hlasy, do ktorých občas zaznievajú výstrely hajdúchov. Ako sa tieto hlasy zosilňujú, farár sa začne preberať z omráčenia.)

76 Alžbeta Báhoryčka

FARÁR:

Ide — ide vojsko spravodlivé...

s týmto vojskom, bitým, zneuznaným,

postavím sa proti tyranovi...

(Vstáva zo zeme a ťažkým krokom ide k dverám.)

My — alebo ona! Otvorte sa,

srdcia zvonov, a na poplach bite...

Opona

Tretie dejstvo

Tá istá tmavá pivnica ako v druhom dejstve, prvý obraz.

Výstup 1.

(Spopod schodov vylieza Paraska s horiacou sviecou v ruke. Za ním Juraj Valko, mocný sedliak.)

PARASKA:

Tu sme, Valko. A teraz už jedno:

ak nie život, smrť nás privíta tu.

Čas už dozrel tak, že premeškanie
značilo by hnilobou sa živiť.

VALKO:

Oh, len keby sa nám podarilo
vyžobroniť spravodlivosť svoju.

PARASKA:

Tu vidíme preukrutnú jatku,
kde už toľko našich mladých dievčat
pohynulo rukou tej hyeny,
čo prírodu oklamať by chcela.

VALKO:

Len aby sa ten pán od Prešporka
nezdržiaval —

PARASKA:

Pán palatín Thurzo?

Vieš preda, že je už blízko k zámku.
Bojím sa však, či to dobre skončí.

VALKO:

Ak mu odkryjeme všetky zverstvá?

PARASKA:

Oko vidí, ale srdce stají.
Skôr zakryje, než by vydal zločin
z Čachtíc na svet. — Veď ma prijať nechcel,
a tak som sa do Viedne až pobral
pred samého kráľa. Ten, keď čítal,
čo som napísané dal mu od nás
rukou farárovou — hneď dal prikaz,
aby Thurzo prišiel vyšetrovať.

VALKO:

Vrana vrane oko nevykole.

PARASKA:

A tým skôr, že v príbuzenstve žijú.
Ich sú všetky práva, ich hodnosti.
Aj kráľovi oni rozkazujú
a krajinou podľa svojho vládnu.

VALKO:

Na sedliaka najviac nakladajú.

PARASKA:

Musíme ho teda za ruku viesť
ku zločinu, ukázať mu: tu je! —
Tu nádoba, do nej krv chytajú,
a tu vaňa. V nej sa kúpe striga.

VALKO:

Mráz preniká všetky moje kosti
nad zverskosťou, akej schopný človek.

(Paraska otvorí bočné dvere a posvieti dnu. Z hľadiska však vnútrajšok tejto druhej miestnosti nevidieť.)

PARASKA:

Avšak pravá jatka tu až — pozri!
Po dlážke, hľa, stopy ľudskej krvi.
Dve železné obruče tu visia
s povrazami. Tu vešajú obeť.

VALKO:

Dieťa moje nevinne strýznené!
Tu istotne bola vycedená
s neslýchaným zločinom krv tvoja.
Tu si darmo volala o pomoc otca,
matku, i nemé tie múry,
kým si dušu nevydýchla k nebu. —

PARASKA:

Thurzovi však nepostačí dôkaz,
aký dávajú tie nástroje tu.
Valko milý, nielen tvoja dcéra —
padla tu aj sestra moja, vieš to.
Aj snúbenku z fary vytiahli mi,
kým som v Prešporoku bol pri Thurzovi.
Mám však správu, že mi ešte žije,
ale nevie, kedy besná zmija
povedie ju do pivnice tejto,
by jej život vycedila zo žíl.

VALKO:

Pomstu našu dokončiť nám treba.
Lud aj z dedín okolitých v stráži
a len čo sa Thurzo objaví tu,
pôjde za ním, aby nestrečkoval.

PARASKA:

Všetko máme síce pripravené,
ale opatrnosť nezaškodí.
Hlavne, aby zmätok neprepukol,

lebo ten by Thurzo hneď využil:
sediaci sa búria, nuž ich vojskom
na poslušnosť popriúčať treba.
(Počuť kroky dolu schodmi.)

VALKO:
Dakto ide!

PARASKA (zhasne sviecu):
Pod schody sa ukry,
Valko. Ja sa skryjem tuto — pod stôl.
Nevychádzaj, kým ťa nevyvolám...

Výstup 2.

(Dolu schodmi zostúpia Ficko, Dora a Ilona. Ficko nesie dve zažaté sviece, jednu položí na stolík, druhú odnesie do bočných dverí a hneď sa vráti. Ilona a Dora postavia k vani krhly teplej vody.)

ILONA:
Biedne dievča! Pred nedávnom kľúč sme
vypálili na dľaň jej — a teraz...

DORA:
Čože toľká ľútosť? Hovorí sa,
že i nemý statok tvrdsšie skoná,
keď mu gazda nôž s ľútosťou dáva.
A či to snáď prvá obeť dneska?
Pri tak mnohých smrtiach veru mohla
otupieť už aj citlivosť naša.

FICKO:
Daj mi, Bože! Ja tak chladnokrvne,
ba s radosťou obrábam dievčatá
ako mäsiar nerozumný statok.
A bol by to znamenitý jatkár,
čo by toľko jalovic bol zvalil,

koľko ja už dievčat pani grófke.

DORA:

Ani ja by počet neuhádla.

FICKO:

Sprvu sa mi triasli ruky pri tom —
teraz mi to zábavná len hračka.

ILONA:

Na zločiny sme už privyknutí.
Len či tak aj na pekelné muky?!

FICKO:

Na zločiny? — Netáraj, Ilona:
človek abo statok — všetko jedno.

DORA:

A keby to hriech bol, teda nie náš!
Pani káže, nám poslúchať treba.
A prečo nie? — Dobre nám, i keď nás
pani grófka občas poobšívá.

ILONA:

Veď keby len ona. — Ale sa nám
dostáva aj zo sedliackej dlane,
a tá veru ťažšia od grófkinej.

FICKO:

Taká bitka na kráse vám pridá...

DORA:

Za tie opuchliny, čo ma hryzú,
ďalšie panny priviedla som grófke.

FICKO:

Tie, čo vodiš, prilacné sú, Dora.
Ale čo ja, to sú z drahej masti.
Aj vytrpieť viem za takú korisť,
len keď neujde mi. Ako vtedy,
keď sme u farára našli Maru.
Nedal podobrotky — dostal päšťou,
a už blúznil o šteblíkoch k nebu.
Mare sa však vzdor jej nevyplatil:
za zub, čo mi lakťom vyrazila,
brániac sa jak jalovica mladá,
pani grófká sľúbila, že dá ju
do mojich rúk na ískanie hlavy.
(Túžobne vzdychne.)
Hah, to bude pobavenie, prisám...

ILONA:

Len aby ti pri toľkom ískaní
nevypadli aj ostatné zuby.

FICKO:

Nevypadnú. Najviac — ak ostanú
pozasekávané do jej tela.

ILONA:

Veľa si sa podučil u grófký!
Také žarty pri tak hrozných skutkoch — —

FICKO:

Život sa sám takto vyfarbuje, že
pri smútku hneď veselosť strojí.

ILONA:

Keby aspoň toľko netrýznila
bez potreby grófká obeť každú.

DORA:

Mučiť ľudí — jej najväčšia radosť.

FICKO:

Keď je to také pekné, keď sa mazlia.

Pani grófká moju náturu má.

ILONA:

Ale mne vždy srdce puknúť ide

pri tom ryku nešťastných obetí.

FICKO:

Dnes od toho budeš ušetrená.

Tá, čo príde, taká hlavatá je,

že sa poddá bez vzdoru a vzlyku.

DORA:

Uvidíme. — Už ju vedie grófká.

Výstup 3.

ALŽBETA (dolu schodmi vedie Máriu):

Hybaj, hybaj!

MÁRIA:

Kam to vediete ma?

ALŽBETA:

Na prechádzku k jatke.

FICKO:

Ja tvoj mäsiar.

Ale, pani grófká, slovo vaše — !

Sľúbili ste...

(Šepká jej.)

ALŽBETA:

Dám ti iné, krajšie,
dnes však práve túto musím cítiť
na pokožke svojho tela, Ficko.

MÁRIA:

Teraz vidím, čo len počula som.
Prenešťastné dievčatá v tých rukách,
čo sú krvou celkom postriekané.
Nebudem o zmilovanie prosiť,
skoršie by som tigra uprosila.
Mučíš ma už dávno. Domuč teda.
Boh nech pomstí všetku krv nevinnú,
ktorá tiekla dosiaľ v tejto jatke.
Peklo malo sviatok v deň, keď taká
hyena sa vylízala na svet.

ALŽBETA:

Podže teda, pod', jašterka zlostná,
veď ty dobre poznáš svoju vinu.
Dnes ti môžem pripomenúť všetko:
vzdor tvoj, pýchu i snúbenca tvojho,
ktorý toľko narozprával o mne,
že aj ihlíc málo mám, by mohli
pozapchávať všetky póry, skade
cítiť zápach jeho slepej túžby,
že by azda premohol ma, slimák.

FICKO:

Pani grófká, do mojich rúk zverte
telo jej, a ja ho tak spracujem,
že vám bude ako dosiaľ žiadna.

ALŽBETA:

Ba, máš pravdu, Ficko. Tak urobím.
Odveď ju a prislaď, čo v nej horké.
Nezabudni rozpáliť aj kliešte,

aby som jej podkúrila päty,
keď už bude na povrazoch visieť.
A vy dve mi hneď prived'te ďalšie,
čo po Mare nasledovať majú —
(Vyberie zo záhadria zápisník, listuje.)
Aha — tu sú — Agnesa a Žofa!

DORA (odbehne aj s Ilonou z pivnice).

MÁRIA:
Nevymyslíš nikdy také muky,
ktorými by mohla si ma zničiť
tak, že Boh by stratil stopu po mne,
ktorá vedie k potrestaniu tvojmu.

FICKO:
Šetri hlasom, bude ti ho treba
o krátky čas.
(Vlečie ju do druhej miestnosti.)

MÁRIA:
Na psa, akým ty si,
vystačím aj slovom svojím tichým.

ALŽBETA (rozzúrená):
Nekrič, nekrič, to ti nepomôže.
Kto raz príde do pivnice tejto,
hlasu jeho ozvenou len nebo.
Ty si raz už výnimkou tu bola.
U mňa každá výnimka sa spláca
s dvojnásobkom. To ty poznáš predsa...

(Uvolňuje si šaty a rozpúšťa vlasy... pred veľkým zrkadlom,
čo visí na stene, sa pripravuje na kúpeľ.)

A tak budeš prípravkom mi vzácnym,

čo mi telo prijme ako cenu
za urážky nespratníka tvojho,
kým i jeho neprinútim kľaknúť
k mojim nohám, aby poznal kvet môj.
(Vo vlasoch si nájde biely vlas. Vytrhne ho.)
Dnes už tretí biely vlas mám v ruke.
Odkiaľ sa len berú? Veď sa cítim
ako deva, čo sa po prvý raz
milencovi dáva do objatia...

Výstup 4.

(Dora s Ilonou vlečú dolu schodmi Agnesu. Tá sa bráni, kričí, ústa jej zapchávajú. Ficko pribehne Dore a Ilone na pomoc a vlečie ju hneď do vedľajšej miestnosti.)

ALŽBETA:

A tá druhá kde je?

DORA:

Zabila sa.

ILONA:

Našli sme ju mŕtvu pred dvermi.

ALŽBETA:

Už aj to sa naučili? Čudné.
Poďme teda. Nechcem viacej strácať
vzácny čas tak prázdny vyčkávaním.
Za nohy ju povesiť a jazyk
pripraviť mi na vytetovanie.

(Dora prenesie nôž a nádobu do druhej miestnosti a zatvorí dvere. O chvíľu sa odtiaľ ozýva prudký ston bolesti).

PARASKA (vyjde spod stola, rozhodnutý vbehnúť do druhej miestnosti):

Nemožno nám čakať viac, Valko,
lebo každá minúta je život —
alebo smrť. — Pod!

(Valko vychádza spod schodov, keď tu odrazu počuť rýchle kroky dolu schodmi, obaja sa opäť skryjú).

Výstup 5.

(Do pivnice vojde Thurzo, Závodský, dvaja vojaci. Vedie ich Katarína.)

THURZO:

Toto čo tu?

KATARÍNA:

Kúpeľ, pán palatín.

Tu sa zvykla kúpať pani grófká.

THURZO:

A ten krik tam?

KATARÍNA:

Ráďte počkať, pozriem.

Matka, kde si? — Mama, hľadajú ťa.

Výstup 6.

ALŽBETA (vyskočí z bočných dverí. Sviečka v tamtej miestnosti zhasla.)

Kto tu? Kto sa opovážil vstúpiť
nepozvaný do kúpeľa môjho?

KATARÍNA:

Pán palatín Thurzo s tajomníkom.

ALŽBETA:

Pán palatín Thurzo by bol taký,

že v kúpeli prekázal by dáme?
To je proti všetkej zdvorilosti.
Ráčte počkať hore, moji vzácní,
o chvíľu som pri vás na poklonu.

THURZO:

Znám pravidlá zdvorilosti, grófká.
Teraz ale neviažem sa na ne.
Lebo neprišiel som na poklonu,
ale tento kúpeľ poprezerať.
Bolo mi to nariadené kráľom.
(Ukáže Alžbete úradný list s pečaťou.)

ALŽBETA (vychyti list, roztrhne ho a hodí si ho pod nohy.)

THURZO (vzrušene a prekvapene):
Pani grófká!

ALŽBETA:

Pán palatín, prosím!
(Ukazuje na východ z pivnice.)

THURZO:

Všetko má svoj čas a svoje miesto.
Moje miesto teraz tu byť, aby
kráľovi som správu mohol podať.

ALŽBETA:

Od koho kráľ také zbiera reči
o Čachticiach, o mne, bohabojnej?

THURZO:

Z Čachtíc kýsi túlavý Paraska
zložil ponos pred Jasnosťou jeho,
že tu hrozné sa vraj dejú veci.

ALŽBETA:

To je pekné, že kráľovská milosť
dá na reči kdejakých paholkov,
ktorí roznášajú plané chýry;
na ponosy také potom dáva
zámky svojich veľmožov prehliadať.
Cítim sa tým veľmi urazená
a sa divím, že sa pán palatín
na takéto veci zneužíva.
Viac by mala, než kráľovský rozkaz,
platiť u vás uhorská sloboda,
ktorá bráni prehliadanie domov
panských. Prosím preto opätovne:
hneď sa vzdialte, by som nemusela
v zámku svojom svojho užiť práva.

THURZO:

Žiadam grófkú, by mi nebránila
vykonať to, čo mi prikázané.
Vedzte, že tu márný každý odpor.
Prezriem, zvážim a odošlem správu.

KATARÍNA:

Ráčte odpustiť jej, pán palatín,
ostré slovo, ktorým sa vás dotkla.
Prekvapila návšteva ju taká.

ALŽBETA:

Akoby aj nie, veď takýchto sme
neskúsili dosiaľ ešte vecí.
Buď však, čo sa stalo, zabudnuté.
Pán palatin všetko poprezeral —
a čo videl, to oznámi Viedni.
Teraz bude mojím vzácnym hosťom.
Prosím, nech sa páči do hosťovskej.

THURZO (úkľon, obráti sa a dá sa na odchod).

MÁRIA (výkrik, udusený):
Nie, — nie!...

THURZO (sa pristaví, polobratom odhadne situáciu a chce odísť von).

ZÁVODSKÝ:
Bolo by však ešte ta nakuknúť.

THURZO:
Kúpeľ ako kúpeľ. Čože chcete?
Sprevracať zem, pán tajomník, či čo?

ZÁVODSKÝ:
Podozrivý výkrik. Nakuknem sám.
(Chce do bočných dverí, Alžbeta mu zaskočí cestu.)

ALŽBETA:
Odpustite, milý pán tajomník,
tam sú veci, ktoré ženské mužským
bez ostychu nemôžu ukázať.

FICKO (zo dverí, aby tiež bránil vstup):
Istotne tak.

ALŽBETA:
Ty len zavri gamby.

THURZO:
Vynechajme toľkú dotieravosť.
Našli sme len toto, a nič iné.

ALŽBETA:
Galantného gavaliera slovo.
(Podá Thurzovi rameno.)

THURZO:

Len to čudné, že v pivnici kúpeľ.

ALŽBETA:

Na lekársku radu, pán palatín.
Kúpeľ v tmavých miestach napomáha
chorej koži, ktorá pekne zbelie.

ZÁVODSKÝ:

A ten mužský okolo kúpeľa?

ALŽBETA:

Ten len hrubšie koná pri tom služby.

FICKO:

Na tenké to spraví po mne grófka —

ALŽBETA:

Vidím, že už nič z kúpania môjho.
Neste, ženy, vodu naspäť hore.

DORA (vystúpi aj s Ilonou z bočných dverí a berie krhly s vodou).

ALŽBETA:

Ty daj ruku, milá Katarína,
hore schodmi von tajomníkovi,
ja vyvediem pána palatína.
(Pohnú sa k dverám.)

ILONA (polohlasne, vzadu):

Chvalabohu, že nám to tak prešlo.

Výstup 7.

PARASKA (vyjde spod stola):

92 Alžbeta Báthoryčka

Teda koniec už vyšetrovaniu?
(Všetci stápnu a cúvnu späť.)

ILONA:
Kriste!

ALŽBETA:
Kto tu?

PARASKA:
Paholok Paraska,
svedok tvojich zločinov ukrutných.

ALŽBETA:
Prosím vašu palatínsku výsosť,
dajte zviazať tohto nespratníka.
Dávno zámok môj znepokojuje.
Je to lotor!

THURZO (vojakom):
Viem to! Poviažte ho!

PARASKA:
Nie som však sám!

VALKO (vystúpi):
Ja som svedok druhý!

THURZO:
Čo to? Kde som? Čo sa to tu robí?

VALKO:
Čo sa to tu robí? — Prosím, hľadte!
(Roztvorí druhé dvere):

THURZO (poponáhľa sa pozrieť):

Neslýchané! — No, čo teraz, grófka?

ZÁVODSKÝ:

Dolu hlavou, za nohy zviazaná,
a tá druhá — na zemi tam leží.

THURZO:

Tú z povrazov hneď odviažte dolu!

ZÁVODSKÝ:

Čerstvou vodou k životu ju prebrať!
(Závodský, Valko a jeden vojak dnu).

PARASKA (chce sa vytrhnúť z rúk vojaka):

Pusťte, pusťte, než mi srdce pukne,
ak mi mŕtvu snúbenicu zvesia...

VALKO: (hlasno):

Bože! — Dodýchala! — Ďalšia vražda.

PARASKA:

Pusťte!

(Vojak ho zráža na zem. Mária vychádza z dverí, celá zmučená, nesvoja,
vlasy rozpustené, zazrie Parasku.)

MÁRIA:

Milý!

(Hodí sa k nemu).

PARASKA:

Žiješ?

(Hladká ju po vlasoch).

Žiješ, drahá?

VALKO (vychádza so Závodským):

Tu aj mojej dcéry postel' smrti.
Táto sa tu zmývala jej krvou.
Žiadam v mene Boha potrestanie!

PARASKA:

Žiadam odsúdenie v mene mŕtvych.
Či už stačí, pán palatín Thurzo?

THURZO:

Stačí... vstaňte!

ZÁVODSKÝ:

To do neba volá.

THURZO:

Má snáď' grófkka slovo vysvetlenia?

ALŽBETA:

Iba toľko, že to, čo sa stalo,
nie je mojou vinou.

KATARÍNA (omdlieva zo vzrušenia):

Matka. Zle mi...

ZÁVODSKÝ (zachytí ju do náručia).

THURZO (vojakom):

Vyveďte ju na vzduch!

KATARÍNA (šeptom):

Nie... Len — vody...

ALŽBETA (chce využiť situáciu):

Hore, hore do kaštieľa poďme,
veď mi, chúd'a, umrieť môže takto.
Pán palatín, chcete ešte čakať?

Či sa matka môže na to dívať,
ako vlastná dcéra omdlieva jej?

PARASKA:

Taká čistá pri nečistej matke —
akože by neomdlela z toho,
čo tu vidieť musí.

VALKO:

Nech len vidí.
Krehké omdlievajú. Ale na nás,
na nás majú iné srdce v hrudi —
neomdlela, keď nás v krvi dusí...

(Vojaci, čo vyviedli Katarínu von, sa opäť vrátili a zaujali svoje miesta.)

THURZO:

Povinný som opýtať sa znova,
či chce grófka ešte niečo dodať,
čím by sme snád' celú túto vinu
ináč vidieť — a tým súdiť mali?

ALŽBETA:

Pán palatín, ak už vedieť chcete,
teda čujte: toto tu je dielom
tých dvoch báb, tých bosoriek, čo šíria
od sedľače do kaštieľ'ov zápach
Belzebuba, s ktorým tak obcujú,
že sa na zem peklo cez ne kotí.

ILONA:

Nepravda. Nie!

FICKO:

Ticho! Nepapuľuj!
Sám to všetko aj dosvedčiť môžem.

Pani grófka? — O nej také niečo?

ALŽBETA:

Keď mi Ficko hlásiť prišiel, ako
Ilona a Dora mučia devy,
hneď som zbehla do pivnice v hneve,
že zachránim úbožiačky mladé.
Prišla som však prineskoro. A hneď
za mnou vaša palatinska výsosť.

FICKO:

Tak to bolo.

PARASKA:

Keby to tak bolo,
ani by som nevytiahol nohu
z Čachtíc do Prešporka k vám až, výsosť.
Ani Viedeň vidieť by som nechcel,
keby krivdy neboli až také,
že už ani tresty nepomôžu.

DORA:

Nič sme nerobili, čo by grófka
nekázala.

THURZO:

Priznala sa k vine:
tie dve baby do povrazov dajte!
(Vojaci viažu Doru a Ilonu).

DORA:

Tie povrazy Fickovi skôr patria...
On vo všetkom pravou rukou grófke.

ALŽBETA:

Ja zas rada, že ma ochraňuje

práve Ficko pred podlosťou vašou.
 Vy dve by ste všetko vykántrili,
 nebyť jeho pravej ruky na vás.

PARASKA:

Pán palatín, azda vás to teší,
 ako sa tu nad vraždami bavia?
 Ficko s grófkou vinníci sú hlavní.

DORA:

Šesť prípadov smrti rozpoviem vám
 jedným dychom. A to jeho rukou.

ILONA:

Ja som bola svedkom, ako mučil
 tri dievčatá hore v izbe grófkky.
 Pred jej zrakom také ohavnosti —

FICKO:

A ja o vás neviem? Nevie, Dora,
 ako z dedín zvláčala si devy,
 ako si ich trýznila a bila?
 Nevie, azda, koľké pohynuli
 v rukách tvojich hnusných bosoráckych?

THURZO:

Priznáva aj Ficko. — Tiež ho zviažte!
 Dať ho k babám. — A hneď súd sa zvolá,
 kde ten podliak, nahuckávač besný
 vlastným krkom zaplatí, čo dlžen.

FICKO (vyrúti sa na Thurzu s nožom v ruke):
 Takéto ty poriadky chceš robiť?!

(Krátky zápas. Premoženého Ficka zviažu a nechajú ležať na zemi.)

Všetkým trom zviazaným dajú na ústa šatky, keď Doru a Ilonu už predtým priviazali k stĺpu.)

THURZO (položí nohu na ležiaceho Ficka a vytiahnutú šabl'u namieri mu na srdce):

Mal by som ťa tu na mieste dobiť,
pes prašivý. Ale radšej súdu
odovzdám ťa pre svedectvá ďalšie.
Ortieľ však už teraz čuj, ty šakal:
hlavu sťať a na výstrahu telo
spáliť v ohni spolu s beštiami,
ktorým navyiac prsty poodtínať
najprv, aby svedectvom sa stali
všetkých popáchaných ukrutností.

PARASKA:

A čo s grófkou, pán palatín, prosím?

THURZO:

Ani grófka trestu neunikne.
Pretože však vina druhoradá
u nej, taký dávam návrh trestu:
až do smrti do kláštora zavrieť,
aby v pôstoch, v modlitbách a v plači
oľutovať mohla svoje hriechy.

PARASKA:

U grófkы že vina druhoradá?

THURZO:

Ako sama vyznala nám, tak je.

ALŽBETA:

Vyznala som iba to, čo pravda.
Ak by sa však pán palatín mýlil,
ak by azda na slovo dal iných,

sama nájdem dosť prostriedkov na to,
aby som si ubránila svoje.

THURZO:

Mýlka u mňa môže byť, to pravda,
slovo iných tiež mi počuť treba;
uznám i to, že sa pani grófká
brániť môže proti obvineniam.
Posledné však slovo bude moje.

ALŽBETA:

Nie je predsa možné, pán palatín,
aby ste sa neďívali na stav,
na rod, ktorý zásluhy má veľké!

THURZO:

To je síce pravda. Ale vám už
málo patria zásluhy, čo manžel
nebohý váš získal v tejto zemi.

ALŽBETA:

Cez neho aj na mňa úcta prešla.

PARASKA:

Keby ste ju zveľaďovať znali.
Ale vy ste zapredali úctu
za krv našich panien — a tak nie vám,
ale im, hej, im dnes úcta patrí.
Neuznávam druhoradú vinu
u grófký, keď svedomie jej viažu
činy proti ľudskosti a právu.

THURZO:

A vy, vedzte, málo máte práva
meniť to, čo ja sám ustanovím.
Pán tajomník, predneste ten návrh

súdu. — Ináč skončili sme všetko.

VALKO:

Ale moja dcéra neožije,
aby mohla vysloviť tú pravdu.
A tak za ňu, za ňu i za všetky
vravím: táto, táto beštia je!
A čo ma hneď zabijete, nedbám,
ale pravde, pravde dajte slovo.

THURZO:

A či som jej nedal? Nečuli ste,
že vinníkov smrťou potrestáme?

PARASKA:

Ak tí traja zaslúžia smrť právom,
potom právom svätej pravdy aj tá,
čo tých troch až do krajnosti hnala.

ZÁVODSKÝ:

Súd uváži všetky okolnosti:
nebude to páska nevidomých,
nie jazýček rozkývaný azda
svojevôľou či blahosklonným ťahom,
ale pravdou, akú sme tu našli.
Či snáď máte iné na dôkazy?

PARASKA:

Máme.

THURZO:

Už som riekol. Slovo moje
nie na ceste ošarpaná plánka.
Za svoj úrad ručím pred výsosťou
nášho kráľa, nie pred vami. — Poďme!

(Zvonka dolieha čoraz silnejší krik. To ľud z dediny a okolia sa domáha toho, aby bol vpustený dnu).

THURZO:

Čo tam za krik? Vojak, nože, pozri!

MÁRIA:

A mne, prosím, slovo odopreté?
Či ja sama neviem ťarchu viny
tejto, čo sa dusí od ľútosti,
akú ste jej vy ponúkli? — Hanba!

THURZO:

Tvoje slovo tiež súd vypočuje.

Výstup 8.

VOJAK (vráti sa a za ním prichádza Ambrózius).

THURZO:

Čo sa robí hore?

AMBRÓZIUS:

Hore, pane?

Pán a sudca najspravodlivejší
rozhodnutia vaše práve značí.
Pod ním, nižšie, na postati zemskej
okolitý ľud sa zišiel zvedieť,
ako láska s pravdou nažívajú.
Ja zástupcom jeho. Dajte slovo,
ktorým ľud sa upokojí, stíši,
lebo ináč ťažko uhnúť bude.

THURZO:

Hádankami prišli ste ma krmieť?
Vy, dušpastier, vy — a takto so mnou?

Muž vzdelaný — a s tou nevzdelanou
sedľáčinou? Predchodca váš ináč
nažíval tu, a bol obľúbený
tak u grófstva ako v samej cirkvi.

AMBRÓZIUS:

Nevzdelaní — nijako nie sprostí.
Majú rozum, vedia súdiť triezvo,
majú dušu — nie inakšiu vašej...
Predchodca môj skladá úcty Bohu,
a tam iste pripomenú aj to,
koľko smrti, vrážd zatajil preto,
že bol stálym hosťom pani grófkky.
Verdikt povedzte nám, vaša jasnosť,
aby viacej nebolo tu smrti
nečakanej, násilnej a podlej.
Ľud chce pokoj. V pokoji chce prácu.
Z práce chce svoj podiel. To vy viete.
Prečo teda vy hádanky ľudu
z nariadení svojich posielate,
čakajúc, že za to bude vďačný?!

THURZO:

Mňa ste prišli súdiť, a či ako?

PARASKA:

Nesúdime, iba žiadame vás:
odsúďte tých, čo sa našou krvou
ako pijavice sýtia ešte.

VALKO:

Nad hrobami našich detí tráva,
ale z hrobov pomsta naša rastie.

MÁRIA:

Nech len povie grófkka, či je pravda,

že nás k smrti netýrala sama?!
 Kto nás chodil v noci budiť zo sna?
 Kto rozkázal šaty z tiel nám strhať,
 že sme nahé po celú noc stáli
 pred vami, a vy ste naše telá
 mučili a trápili tak, že mi
 ani ústa vysloviť to nechcú,
 lebo čosi také ani zvery
 medzi sebou robiť nedokážu...
 Vravte, vravte, zahlušte mi slovo,
 ak je ono podlé, nepravdivé.

ALŽBETA:

S tebou vravieť — to ako keď leva
 vyzvú, aby s komárom sa pobil.
 Výrok, čo pán palatín tu vzniesol,
 ľútostivo prijímam a prosím
 Boha, by bol milostivý ku mne.

AMBRÓZIUS:

Hľa, až k čomu príde to v tých zámkoch
 a kaštieľoch človek! Povýšený
 nad ľudí sa nečlovekom stáva.
 Zvyknutý od narodenia trýzniť,
 vyzúva sa aj z ľudskosti všetkej.
 Chceme počuť súd nad Báthoryčkou.

THURZO:

Ja sám nie som súdom. Ostatné už
 viete. Grófkú dáme do kláštora,
 kde dožije roky zemské v pôstoch,
 na ľútosti a na milodaroch.
 Tým trom som navrhol stať hlavy.

AMBRÓZIUS:

Do kláštora grófkú? Taký výrok

nebo mal by na dávenie siliť.
Kláštory sú pre nevesty Krista,
vaša jasnosť, nie pre zmije z pekla.

THURZO:

Nenašiel som dosť dôkazov takých,
pre ktoré by mal som ináč voliť.

(Von sa opäť zväčší krik, o chvíľu vbehne Kečegy, celý ošarpaný,
neupravený, vidieť, že ho hore doriadili).

Výstup 9.

KEČEGY:

Kde sme? Čo sme? Veď tu samý rebel.
Pozrite sa, takto grófa zriadiť?!
Odkedy nám sedliak strážcom práva?

VALKO:

Odkedy sú grófi zaslepení
tak, že vidia iba svoje bruchá.
Nevidia však sedliaka, čo v handrách
plahočí sa zemou ako otrok.
Nám len kysel a ovsený chlebík,
prisolený hajdúchmi a drábmi.

KEČEGY:

Pán palatín Thurzo? — Vítam pekne.
A prečo nie hore, pani grófká,
ale tuto — v pivnici? — Há — zrada!

THURZO:

Čo vás v takom stave prihnalo tu?

KEČEGY:

Katarína poslala ma z izby,
aby som hneď bežal do pivnice,

že ma pani grófka prosit' dáva.
Sama nemôže prísť. Vysilená,
zúbožená, kriedy belšia v líci,
matke svojej po mne odkazuje,
aby si vraj zachránila dušu.

AMBRÓZIUS:

Vaša jasnosť, tento je tiež vinník.
Bo i kvôli nemu pani grófka
pleť si stále omladzovať chcela.
Raz len masti, raz krv užívala
na rozkoše svojich hriešnych údov.

THURZO:

Tiež ho pred súd.

KEČEGY (uteká von):

Mňa — a pred súd? Z lásky?

(Pred východom zrazia Kečegyho tí, čo strážia východ. Kečegy zletí dolu schodmi až k dverám. Tam ostane ležať).

PARASKA:

Tam je ortiel' najspravodlejší.
(Ukáže rukou na ležiaceho Kečegyho).

(Alžbeta chce vybehnúť ku Kečegymu, ale Valko jej v tom zabráni. Púšťa sa do Valka a tu jej vypadne zo záňadria zápisník, ktorý hneď pochyty Paraska.)

PARASKA (podáva zápisník Thurzovi):

Tu je, prosím, ďalší doklad o tom,
koho chcete do kláštora poslať.

THURZO (prezerá zápisník a krúti hlavou):

To je strašné. Neuveriteľné.

PARASKA:

Ale je to pravdivé a verné.
Vlastnou rukou grófký zapísané.

THURZO:

Podľa mien i číslic pri tých menách,
Bože — do šesťsto obetí je tu!
Kedy? Ako mohla jedna žena
také zverstvá napáchať — a čakať,
že ju milosť navštívi a dá jej
čas, by mohla nebo vykúpiť si?
Ak nič inšie, toto celkom stačí.
I grófka je kriminálnym väzňom!

ALŽBETA:

Vyprosím si také obvinenia.
Zápisník, čo v rukách vašich, jasnosť,
obsahuje mená mojich slúžok.
A to, myslím, nie je zakázané.

THURZO:

Keby pri tých menách nebol popis
toho, čo ste popáchali na nich.
Každé meno — iný spôsob trýzne —
od bitky až po posledný výkrik,
čo sa vydral z hrdla každej devy,
zabíjanej vašou vlastnou rukou!

ALŽBETA:

Zburcovať dám po krajine šľachtu
proti takej nehanebnej reči,
akou ma tu častujete. — A to
pred mojimi sluhmi, pred zbojníkom,
pred takými, čo ma slúchať majú.
Kam by došiel urodzený stav náš,

keby sme ho v ponížení mali?
 Slinami ho oplŕúvali vtedy,
 keď ho najviac upevňovať treba
 proti všetkým nespratníkom z ľudu
 sprostého a nehodného lásky!
 Ak už my dnes kántriť začíname
 samých seba, čo si zajtra sedliak
 bude dovoľovať, pán palatín?
 Také slová, aké od vás čujem,
 predzvestou sú skutkov našich trúdov,
 čo sa pohnú proti nám a zemi;
 toto všetko predvídavo cítim,
 preto v pevných rukách držala som
 podriadených svojich ako v kliešťach.
 Naše právo vládnuť musí silou —
 bez ohľadu na citlivé duše!
 Boh si pre ne drží večné nebo,
 kde aj oni blaženosti dôjdu.
 Nám blaženosť na tej zemi daná,
 a tak všetko v rovnováhe stojí.
 Beda šľachte, beda tej krajine,
 ktorá nevie povýšiť sa nad smrť
 poddaného, sedliaka či sluhu,
 ale zákon prekrúcať by chcela,
 čím sa iba sama ponižuje.

THURZO:

Ale zákon —

ALŽBETA:

Znám uhorský zákon!

AMBRÓZIUS:

A ten azda protiľudský? Zverský?
 Zverskejší snád' ako vaše skutky?
 Ak je každý čin váš naplnením

zákona, čo spravodlivosť hlása,
slinou tvár mi obrýzgajte, grófká!
(Pauza.)

THURZO:

A tak menom tohoto zákona
vyhlasujem: grófkú Báthoryčku
odsudzujem na dosmrtný žalár
v tej pivnici, kde spáchala zverstvá.
Nijaký lúč slnka nesmie vidieť —
a nič ješ len suché kôrky chleba,
zapíjané vodou päťkrát denne.
Toto vyhlasujem právoplatne —
plnou mocou — ja, palatín Thurzo —
roku Pána tisícšesťstodesať,
keď som spolu s tajomníkom svojím
na čachtickom zámku zistil pravdu
o zločinoch. — Ostatné súd povie.

PARASKA:

Hľa, tu stojí stelesnenie zloby,
krutosti a pošetilej pýchy,
nadutosť a neľudskosti korbáč;
tá, čo sama v sebe predstavuje
čas a našu dobu, zrelú na to,
aby sme ju do reťazí dali
na tak dlho, pokým nezakape!

THURZO:

Odveďte ju do pivnice tamtej!

(Paraska a Valko odvádzajú Alžbetu do bočnej miestnosti za asistencie vojakov. Báthoryčka odporuje, hľadá ochranu i pomoc. Všetci ostatní sa však obracajú k nej chrbtom a hľadajú východu z pivnice.)

AMBRÓZIUS:

Zle tam, kde sa i tie najsvätejšie
city srdca sprevracajú, zľahčia.
No kde rozum a kde cnosti vládnu,
tam aj blaho plynie stále pre ľud.
Z nerozumu a podlosti: nerest!
Toľko vašich bludov, ukruštenstiev
nenapraví často celá večnosť!

(Do pivnice dolieha spev ľudu a podfarbuje záverečné slová Valku).

VALKO:

Ak som zbíjal, primálo som zbíjal,
hej, vy páni, my vaši poddaní,
v čiernej zemi budeme zrovnaní?
Z čiernej zeme červená krv tryská,
hej, vy páni, už je vám smrť blízka.
Z čiernej chmáry na vidno sa blýska,
hej, vy páni, po vás rumoviská!

PIESEŇ:

„Hej, počkajte, páni, veď vás pánboh skáre,
hej, budeme vás vešať na konáre...“

Opona